

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB22

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB22", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 24*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007 , s. 155. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb22-txt-shoot-id1b98fb04-845e-434f-856c-6714d20728d4.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 24

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB22:1

NB22:2

NB22:3

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener

cfr det rene Blad foran i Journalen NB¹⁴.

Thema til en Fredags-Tale Journalen NB¹⁷ p. 30.

NB22:4

#

..... Nei, istedetfor som hiin Yngling at ville rive Sløret fra Guddommen, vil jeg rive Sløret fra al det menneskelige Piat og den msklige indbildske Selvbehagelighed, der vil indbilde sig selv og Andre, at Mennesket saa gjerne vil erkjende Sandheden. Nei, ethvert Msk. er mere eller mindre bange for Sandheden; og dette er det Msklige, thi Sandheden forholder sig til det at være »Aand« - og det er saare tungt for Kjød og Blod og sandselig Videlyst. Mellem Msket og Sandheden ligger Afdøelse - see derfor ere vi alle mere eller mindre bange.

#

NB22:5

#

»Efterfølgelsen.«

Da Christus tilsidst udsender sine Apostle, siger han: Gaaer hen og lærer alle Folk, og døber demog Den, som troer. Her tilføier han altsaa ikke: Den, som efterfølger mig; her er Naaden overveiende accentueret.

Christus som Forbilledet hører endnu med til Lovens Forkyndelse; Xsti eget Liv som Forbilledet var jo just Lovens Opfyldelse.

Og just ved at opfylde Loven løskjøbte han os fra Loven til Naaden.

Men saa kommer Efterfølgelsen igjen ikke som Loven, men efter Naaden og ved Naaden.

#

NB22:6

#

Phantasie-Mediet – Virkelighed.

Tag en Stok; Du holder den i Din Haand den er lige; kast den i Vandet, og den viser sig brudt. Saa kan Du tage den op igjen, og sige: »ja, men Herre Gud den er jo dog lige« – ja, men behag at kaste den ud i Vandet igjen, saa viser den sig brudt.

Saaledes naar Rhetorer og Slige fremstille det Christelige. De tage det ud af Virkelighedens Medium (existentielt udtrykke de det ikke) og derfor viser det Christelige sig ganske anderledes end det i Sandhed [er] – thi behag at sætte det eksistentielt ind i Virkeligheden, skal Du see, at det viser sig ganske anderledes, at Ophøietheden bliver Fornedrelse o: s: v:

#

NB22:7

#

Angaaende »det Frivillige«

[a] Angaaende »det Frivillige.«

Paa det »Frivillige« (hvilken Fordring er høiere end den almene Fordring) kan et Msk. fornuftigviis ikke indlade sig, med mindre han har en umiddelbar Vished om, at det af ham særligen er fordret. Ellers kan han ikke komme af Stedet; thi naar han ikke har denne umidd. Vished, vil i eet væk det Frivillige forvandle sig for ham til det Formastelige, som han

har at angre. Fra den almene Fordrings Synspunkt er nemlig det Frivillige det Formastelige; og altsaa maa man have en umiddelbar Vished om at det særligen er fordret af En, for at kunne vove det.

Det Frivillige kan altsaa umuligt være det af Alle Fordrede, da det just er det særligen Fordrede.

Man kan, for at bevise at det Frivillige er det almindeligt Fordrede (hvilket, som viist, er en Modsigelse) ikke beraabe sig paa de Exempler, som findes i Evangeliet, hvor Xstus af Dem, der vilde være Disciple (den rige Yngling, ham, der først vilde begrave sin Fader o: s: v:); thi disse Exempler bevise jo just lige det Modsatte, da det jo blev fordret særligen af hver af Dem, saa hver af Dem havde Xsti egne Ord for, at det var fordret af ham.

Naar Xstus siger: Enhver, som har forladt Fader, Moder o: s: v:, skal faae tidobbelt, eller: Der er Ingen, som har forladt, uden at han jo skal faae tidobbelt – da beviser dette jo Intet om, at det Frivillige er den almene Fordring, det beviser kun, hvad Løn Den vil faae, af hvem det Frivillige var fordret, og som fuldkommede det.

Det Almene er: at vedgaae for Gud slet og ret at man er Msk, at ønske baade Dette og Hiint, paa tilladelig Maade at arbeide for at naae det, overladende det til Styrelsen, om man skal naae det, da det jo i ethvert Øieblik er i dens Magt at kunne gjøre det. Det Almene er, at overlade til Gud, om han vil forhindre En i at naae eller fratage En det Ønskede – men ikke frivilligt at opgive det, derimod ydmygt erkjendende, at dertil har man ikke Kræfter, ei heller har man den Særliges umiddelbare Vished – og saa forresten hvilende i »Naaden«.

#

NB22:8

#

Samvittigheds-Frihed, Troes-Frihed o: D:

Idealt seet kan det være meget sandt, at der skal indrømmes ethvert Msk. Samvittigheds-Frihed, Troes-Frihed o: D:

Men hvad saa videre; hvor ere saa de Mske, der ere saa aandelig stærke, at de kunne bruge den, virkelig formaae at staae absolut ene, ene med Gud.

Her ligger det Usande, det demagogiske Smigrerie, at der tales som var ethvert Msk. en saadan Karl – naar der blot ingen Tvang, ingen Love var. Du min Gud og Fader! Nei Sandheden er denne: Enhver, der i den Grad er Subjektivitet, at han absolut ene beraadfører sig med Gud og sin Samvittighed, og kan holde det ud, han spørger en god Dag om der er Love derimod og Forordninger eller ikke, for ham er Sligt kun Sytraade. Ja er han i Sandhed den Store, saa ønsker han endog al mulig Modstand for at han ikke skal fare vild, eller tage fejl – thi at Msk-Forordninger skulle formaae at tvinge ham, nei det frygter han ikke, det veed han med Gud og sin Samvittighed, at han ikke behøver.

Men man vil have Forbud, Tvang o: D:bort for saa at lege den Leeg, at vi ere saadan Satans Karle, som saaledes kunde staae ene – istedetfor, at just Modstanden, som gjøres os, naar vi overvinde den, er det Eneste, der formaaer at bevise, at vi ere saadanne Karle.

Tag al Tvang bort, hvilken just Mskene behøve og netop ogsaa i de høieste Anliggender – og Msks Mængde vil enten forfalde til at være Ingenting, ell. falde i Hænder paa Partier o: D:.

[a] og fornuftigviis bestandigt mere jo høiere Anliggendet er

Men det er saa forfængeligt og saa smigrende^b dette: vi ville være næsten som Apostle, eller dog som Luther – tager derfor al Tvang bort, saa ere vi det. O, I Daarer eller I Sophister; Apostlene Luther o: D: vare just det, de vare derved, at der var al mulig Modstand og Tvang mod dem – men de overvandt den. Havde Tvangen ikke været der, havde man aldrig kunnet faae at see, at de vare Det, de vare.

b for Forfængelighed

Nu vil man have al Tvang bort og saa lege Apostle – omtrent som En vilde have Kanoner, Krudt, Bajonetter bort o: D:, og saa lege modig Kriger. Just for at det skal blive Sandhed, om det virkelig er »Samvittigheden« ene der bestemmer (at det ikke er Opstød fra Maven, dorske Indfald, Capricer, forvirrede Tanker, taabelig Efterabelse o: D:;) just derfor maa Modstand og Tvang til. Bestemmelsen »Samvittighed« er saa inderlig, at der behøves al mulig Affiltreren for at finde den; men er den funden, er det virkelig den, ene den, der bestemmer mig: nu saa blæse med alle Forordninger – jeg smiler ad dem. Og just fordi »Samvittigheden« er den dog blot nogenlunde Samvittighedsfulde noget saa uendeligt Helligt – just derfor ønsker han Modstand, Tvang. Han vil hellere ved Hjælp af Tvangen i Tide opdage at det maaskee slet ikke var hans Samvittighed der bestemte ham til at ville vove eet eller andet Skridt, end naar det er for silde opdage, at han var i en Indbildning, og i en Indbildning betræffende det Helligste af Alt, betræffende sin Samvittighed.

Den, der i Sandhed kan staae saaledes ene i Verden, at han ene raadfører sig med sin Samvittighed: han er en Heros. Og han maatte vel sige: generer Eder ikke

for min Skyld, I maae gjerne lægge endnu mere Tvang paa, det er mig endog kjert.

Men tag al Tvang bort, og lad os saa smigre hverandre med at vi alle hver især ere saadanne Heroer.

Samvittigheds-Frihed, Troes-Frihed o: s: v: det raabes der paa og i disse Tider, hvor det allerede er en stor Sjeldenhed, at der [er] En, der virkelig har en Mening. Hvad betyder da disse Raab, betyde de Styrke, Heroisme? Ikke just saa ganske, de betyde Kjællingerie, de betyde, at vi ere Skrællinger, forkjælede, der dog saa gjerne for godt Kjøb ville spille Heroer.

Saaledes var det ikke med vore Forfædre, naar Berserken følte Kraften i sig da raabte han, at man skulde komme med Skjolde, for om muligt at tvinge ham ind derimellem – thi at han havde Kraften, det vidste han nok. Saaledes var det heller ikke med Troes-Heltene, de forlangte ikke at al Tvang skulde borttages, o, nei, tværtimod, de længtes, og efter en ganske anden Art Tvang end den hvorom hos os kan være i fjerneste Maade Tale, længtes efter Fængslerne, efter Lænkerne, efter Baalet – for at vise, at de havde Samvittigheds-Frihed, Troes-Frihed. Nu vil man, at Staten, ved at løsne ethvert Baand, skal give eller maaskee forære Samvittigheds-Frihed, Troes-Frihed o: D:, – i gamle Dage troede man, at det var Samvittigheden, der gav Samvittigheds-Frihed, at havde det nogen Art med at En havde Samvittighed, kom det nok med Friheden, og derimod, at det [at] afskaffe enhver Tvang, at løsne ethvert Baand, at det var i det Høieste at gjøre det^c saa frit saa lidt generende som muligt i Henseende til ingen Samvittighed at have, og i Henseende til at indbilde sig at have den.

c for Enhver

* *

Det er overhovedet en reen forkeert Dialektik, at man slutter saaledes: jo større, jo alvorligere Godet er, desto utaaeligere er al Tvang. Nei, nei. I Forhold til det Ubetydelige er end den mindste Tvang utaaelig, som fE hvis man ved Lov vilde forbyde at gaae med Hat, og befale, at Enhver^d skulde gaae med Kaskjet. Jo større derimod og jo alvorligere Godet, desto bedre kan jeg ogsaa taale nogen Tvang, at jeg kan faae Leilighed til at prøve mig selv og lære mig selv at kjende, at de afgjørende Skridt ikke gjøres mig altfor lette – thi til syvende og sidst kan jo dog ingen Tvang i Sandhed tvinge den Aandelige, den kan da i det Høieste dyrt lade ham købe Friheden.

d at alle Mænd eller alle Mand

[e] Det man altsaa vil, er: man vil ikke tvinges ud i saadanne Afgjørelser, hvor det ret bliver afgjort og aabenbart, at man har Samvittighed og ene handler i Kraft af Samvittighed. Man skulde da sige: vi ere svage og frygtagtige, have ikke saadant Mod eller saadanne Kræfter – derfor ville vi have Tvang bort. Deri var der dog Mening. Men i Tidens løgnagtige Tyvesprog hedder det: vi kæmpe for Samvittigheds-Frihed.

Al denne Talen om at afskaffe Tvang er derfor enten af forkjælede Msker eller af saadanne, der maaskee engang have følt Kraft til at kæmpe, men nu ere afmattede, og finde det nemmere at al Tvang tages bort.

#

NB22:9

Af Anton Arnauld^s Tale mod Jesuiterne:

O utinam arguerem sic, ut non vincere possem:

Me miserum, quare tam bona causa mea est?

Reuchlin *Geschichte Port-Royal* 1ste B. p. 94.

NB22:10

#

Et Ord af Franz v. Sales til Angelica Arnauld, som hun ofte gjentog:

um vollkommen zu sein, braucht man nicht besondere (singulieres) Dinge zu thun, sondern die alltäglichen und gemeinen Dinge müße man besonders gut thun.

Reuchlin *G. Port-Royal* 1ste B. p. 270.

#

NB22:11

#

Forargelses Dialektik.

Naar en given Tid har faaet sat Xstus over i

æsthetiske Bestemmelser, og venerer ham æsthetisk – naar da En, i det Christeliges Interesse, skal anbringe Fornedrelsen: saa raabes der, at han virkelig fornædler eller forhaaner Xstus.

Saaledes overalt. Da Dr. [a] A. Arnauld skrev mod den hyppige Gaaen til Alters (som Jesuiterne letsindigt forsvarede) saa raabtes der, at det var Vanhelligt, det var at føre Folk bort fra Religionen – jo, jeg takker, det var jo et Forsøg paa at forhindre dem i at tage den forfængelig.

[a] cfr Reuchlin *Geschichte Port-Royal* 1ste B. p. 521 o: fl:

Saaledes vilde det vel ogsaa gaae, naar En nutildags vilde vise, at Ulykken stikker i den megen Prædiken, at det var bedre der ikke blev prædikeret saa meget.

NB22:12

#

Hvad Biskopperne i deres Skrivelse til Paven angaaende A. Arnaulds Bog om den hyppige Communiceren, rose den for: »at han opmuntrer til høie Ting, uden at foragte de ringere« det kunde jeg fristes til at sige om min Pseudonym.

NB22:13

#

Anti [a] Climacus

[a] Anti-Climacus er ikke indirecte Meddelelse.

er ikke indirecte Meddelelse

thi der er et Forord med af mig.

Det indirecte er at sætte dialektiske Modsætninger sammen – og saa ikke eet Ord om den personlige Forstaaelse.

[b] Men det forstaaer sig, uagtet det saaledes ikke er indirecte Meddelelse, saa kan den – da Hemmeligheden stikker i at der er et saadant lille Forord, men som man maaskee ikke faaer Tid til at see end sige at see, hvad deri stikker – meget godt afgive Spørgsmaalet til et Bestaaende: hvorledes betragter Du det her Fremsatte, er det Opposition, som Du maa støde fra Dig, eller er det just noget Sandt, som Du behøver, saa hver især kommer til at gjøre Indrømmelse for Gud.

Det mildere i den ligefremmere Meddelelse er blandt Andet, at der i Meddeleren er en Trang til at blive personligt forstaaet, en Frygt for at blive misforstaaet. Det Indirecte er lutter Spænding.

NB22:14

#

Pascal

skriver, i et Brev til Mademoiselle Roannes (i Anledning af den lille Perrier^s Helbredelse i *Port Royal* ved et Under):

Gud træder kun for Faae og sjelden ud af den Naturens Hemmelighed, som skjuler ham. Han har indtil Incarnationen holdt sig skjult derunder. Saa har han skjult sig endnu mere, idet han indhyllede sig i det at være Msk. Thi han var kjendeligere saa længe han var usynlig. Nu har han skjult sig endnu dybere i Sacramentet. Alle Ting ere Slør, som skjule Gud; men de Xstne skulde kjende ham i Alt, og vi have ham saa meget mere at takke, at han har aabenbaret sig for os i Lidelser, medens han skjuler sig for Andre. (cfr. Reuchlin Geschichte Port Royal 1ste B. p. 680 n. og 681 ø.).

Her er den Dialektik som Joh. Climacus gjør gjældende: en Aabenbaring, at det er en Aabenbaring kjendes paa sit Modsatte, at det er Mysteriet. Gud aabenbarer sig – det kjendes paa, at han skjuler sig. Altsaa Intet af det Ligefremme.

#

NB22:15

#

Msklig Utaknemlighed

See blot een Gang Havet, og Skyerne, og Maagen – anstreng hver Din Nerve for at fastholde dette Syn, thi maaskee er det første og sidste Gang, at Du da maatte have Noget at erindre.

Men hvo seer saaledes. Og dog sæt det blev første og sidste Gang – og sæt Du glemte det og blev blind – nu vel den Gud, der har skabt alt Dette, ham kan Du lige fuldt see.

O, men hvor utaknemlige ere vi Msker.

#

NB22:16

Angaaende indirecte Meddelelse og mig.

Her maa fremfor Alt bemærkes, at jeg jo ikke er en Lærer, der oprindeligen har overskuet Alt, og nu bevidst paa ethvert Punkt brugt den indirecte Meddelelse; men at jeg er En, der selv er blevet udviklet under Produktiviteten. Deraf kommer det, at min indirecte Meddelelse er lavere end den ligefremme; thi det Indirecte laae jo ogsaa i, at jeg ikke var mig selv saaledes klar fra Begyndelsen, og derfor ikke turde tale ligefrem fra Begyndelsen, saa jeg selv er Den, der er blevet viklet ud og udviklet af og ved den indirecte Meddelelse.

#

NB22:17

Angaaende en Yttring i Efterskriften til »Regnskabet« om min ligefremme Meddelelse.

Det maa bemærkes, at her ikke er Tale om ligefrem Meddelelse simplement; thi saa er denne sandeligen ikke den første, da jo alt det Opbyggelige har været ligefrem Meddelelse.

Nei det er ligefrem Meddelelse om Forfatterskabet, om hele Forfatterskabet, et Forfatterskab, der har bestaaet af indirecte Meddelelse ved Hjælp af Pseudonymer, og saa af ligefrem Meddelelse i det Opbyggelige, men hvorved altsaa selv det Ligefremme bliver Indirecte saa længe jeg ikke har erklæret mig ligefrem om det Hele; thi saa var det jo dog bestandigt muligt, at det Pseudonyme egl. var det jeg holdt paa og holdt paa ikke som et Majeutisk.

#

NB22:18

#

Det er et godt Udtryk for Eensomhed, eller for det at være ganske ene, det franske: seul à seul.

Det har jeg fundet i Reuchlin *Pascals Leben* Stuttgart 1840 p. 30 i Jacqueline^s (Pascals yngste Søster) Brev til Faderen om at faae Lov til at gaae i Kloster, hvor hun forlanger Tilladelse til 14 Dage ell. 3 Uger at trække sig tilbage (Retraite) i et geistligt Huus (Port-Royal) for ene (seul a seul) at overveie dette Skridt.

NB22:19

#

Ein Wahn, der mich beglückt,

Ist eine Wahrheit werth, die mich zu Boden drückt.

Citeret i Reuchlin *Pascals Leben*, anden Bog
Begyndelsen (om Provincialbrevene) p. 72.

#

NB22:20

#

Jesuitenre.

Det er meget betegnende hvad Reuchlin i *Pascals Leben* 2^{den} Bog siger om Jesuitenre. Det var ikke med dem som med Pharisæerne, at de bandt svære Byrder og lagde paa Andre, men selv ikke rørte dem med en Finger. Nei, Jesuitenre levede selv endog temmelig strengt – men de prædikede en lax Moral for Andre.

Dette er saare betegnende. Jesuitenre vilde kun Eet: have Magten, Indflydelsen, Herredømmet over Mskene. Og dertil er det just det allersikkreste, selv levende strengere – thi ellers tabes al Anseelse – at vinde, at demoralisere Mskene ved at gjøre dem Livet let.

Det er ogsaa betegnende, hvad Reuchlin (l. c. p. 98) bemærker som den Forandring der i Disciplinen foregik ved Jesuitenre, at Eskobar kalder Skriftefaderen »den Skriftefaders Advocat« Defensor – før var han Dommeren.

#

NB22:21

#

Pascal.

(cfr.Reuchlin *Pascals Lebenp.* 135 og 136).

I 10de Brev(af Provincialbrevene) ivrer P. mod, at Dispensationen fra det Bud at elske Gud, at det skulde være den Fordeel, Xstus har bragt os Msker, saa man før hans Mskvordelse og Død var forpligtet til at elske Gud i Gjerning, men nu ikke mere.

In den zerstreuten Gedanken Pascals heißt es: Die Liebe ist kein bildliches Gebot. Sagen, Xstus, welcher gekommen, die Vorbilder wegzunehmen und die Wahrheit an ihre Stelle zu setzen, sey nur gekommen, um das Bild der Liebe aufzustellen und die wirkliche Liebe, die Verpflichtung dazu wegzunehmen, welche zuvor galt, das zu sagen, ist abscheulich.

Der Messias soll nach den fleischlichen Juden ein großer, weltlicher Fürst seyn; nach den fleischlichen Xsten ist er gekommen, uns von der Verpflichtung zur Liebe Gottes zu befreien und uns die Sacramente geben, welche Alles ohne uns wirken. Dieses ist so wenig die christliche Religion, als jenes die jüdische.

Men dog maa jo bestandigt erindres, at Alt beroer paa, til hvem Talen er. Til de Bekymrede, Sørgmodige, De, som segne under den uhyre Opgave ganske at elske Gud, ja næsten anfægtes af den Tanke, om det ikke er endog Formastelse at ville vove Sligt: til Dem skal der jo tales om Naaden, om at det er Gud, der elsker mig.

Pascal derimod ivrer mod Jesuiternes forhærdede Letsindighed, der endog vilde gjøre Profession af saaledes at demoralisere Mskene ved Hjælp af Xstd^s Mildhed: see, det er en anden Ting.

#

NB22:22

#

Pascal.

[a] cfr.Reuchlin *Pascals Lebenp.* 137.

Det er en rigtig Bemærkning af P. (i 11 Brev af

Provincialbreve): at det, at man ivrede saa meget mod hans Optræden mod Sædernes Fordærvelse, at det er et Beviis for at de ere indifferente mod Sandheden, og verdsligt hænge ved Livet. Dersom En advarer mod forgiftet Kjød, eller for en By, hvor Pesten er: saa tager man det ikke unaadigt op eller forklarer det af Mangel paa Kjerlighed.

I samme Brev siger han til Jesuiterne, at med de 10 tidligere har han næsten kun spøget, han har viist de Saar, man kunde slaae, men endnu ikke slaaet dem.

#

NB22:23

#

Ukjendeligheden af Det, jeg egl. strider om.

[a] Ukjendeligheden af Det, jeg egl. strider om.

Naar der strides om en Lære, saa er det let at fastholde Punktet.

Min Opgaves Vanskelighed er, at jeg jo siger: Læren, som den foredrages, er ganske rigtig i det Hele taget. Altsaa derom strider jeg ikke. Jeg strider om: at der dog skulde gøres Noget deraf. Men dette søger man nu at overdøve ved i eetvæk at sige: vi sige jo det Samme som han, vi lære det Samme.

[b] En lignende Bemærkning har jeg læstetsteds i Neanders *Bernhard af Clairvaux* i Anledning upaatvivleligt af Arnold af Brescia eller dog i Anledning af en Reformation i Retning af det Ethiske, og som derimod lader Doctrinen være rigtig, ikke strider derom.

Og da jeg nu ingenlunde intenderer at føre Sagen ud i udvortes Værkhellighed (thi saa kommer den lette Kjendelighed igjen); og da jeg jo ogsaa bestandig indskærper, at Enhver maa henflye til Naaden: saa er det ligesom et Intet, jeg strider om.

Og dog er det maaskee den størst mulige Forskjel, den jeg strider om: hvorledes Dens daglige Existeren er, der forkynder Læren, om han har Tab derved paa alle Maader, eller Profit paa alle Maader o: s: v:

NB22:24

#

Angaaende den 1ste Afhandling i H. H^s to Afhandlinger.

I den staaer, at En kun har Handlekraft saa langt han

tier. Skal En virkelig blive Martyr maa han ikke sige det.

Peter i hans Convents-Promemoria bemærkede, at her jo var en Inconsequents: her var jo talet. – Ja, ganske rigtigt; thi det var just, fordi der skulde standses i den Retning. Desuden burde dog ogsaa et Msk. ved et saadant Skridt foranledige Mskene til at handle med. Og Eet er jo at sige: jeg vil lade mig slaae ihjel – et Andet: anonymt, og saa digterisk at anbringe disse Tanker, og saa aabne dog Muligheden af et Martyrium: at Mskene bleve saa forbittrede, fordi han forfægtede den Sætning at et Msk. ikke har Lov til at lade sig slaae ihjel for Sandhed, at de af den Grund sloge ham ihjel.

Dog alt Dette findes vist optegnet i Journalerne fra den Tid, saa det egl. er overflødigt at optegne det her, hvad jeg kun gjør, for ikke at rode efter i de gl. Journaler for at faae Vished.

#

NB22:25

#

Umuligheden af det Fortjenstlige.

Tag En, der i Følelsen af sin Skyld nu ret ønskede at gjøre Noget Godt igjen.

Tænk Dig at det lykkes ham efter den meest forbausende Maalestok – hvad saa? Saa er han jo i det Tilfælde, atter og atter at maatte takke Gud, at det lykkedes ham, maaskee i det Tilfælde, at have andraget ny Skyld ved ikke ret at være taknemlig mod Gud, ved stundom dog maaskee at indbilde sig at det kunde tjene lidt til Vederlag.

Men hvor blev saa det Fortjenstlige af? Nei, det er en Umulighed. Fremkommer det Fortjenstlige, saa er det ved en Skyld, at det Msk. i Forhold til Gud glemmer som man siger: hvem det er han taler med, formaster sig til at tale med Gud, som vi Mske kunne staae og tale med hinanden; thi i Forholdet mellem os, er det Fortjenstlige ikke udelukket.

NB22:26

#

Pascal.

... Kort, vil man sige, at Mennesket er for ringe til at have Samfund med Gud – saa maa man være meget stor for at dømmе om Sligt.

etsteds i *Pensees*, citeret i Reuchlin *Pascals Leben* p. 238.

NB22:27

#

Pascal.

Kun at kjende Gud speculativt, er slet ikke at kjende ham.

Reuchlin *Pascals Leben* p. 243.

#

NB22:28

#

Christendommen

Engang var det saaledes, at alle andre Videnskaber hentede deres Glands fra Xstd, fra Theologien: en Naturforsker, en Læge o: s: v: – var han tillige Dr. theologiæ saa anbefalede dette. Ak, snart have Mskene reent vendt det om. Det at Pascal var en berømt Mathematiker det næsten kommer Xstd. som til Gode, i Betragtning deraf synes man, at man dog kan høre og reflectere paa hvad han siger. Ak, hvilken Forandring.

NB22:29

#

Mynster.

Skulde jeg finde et smukt Udtryk for det Mynsterske, og som vist vilde tilfredsstille ham, da vilde jeg anføre et Sted af Pascal i hans pensees, hvor han taler om, hvorledes man skal gaae frem mod dem der forkaste Religionen eller ere ugunstigt stemte mod den:

man skal begynde med Beviser, at den ikke strider mod Fornuften; dernæst vise, at den er ærværdig og stræbe at indgyde Agtelse for den; saa gjøre den elskværdig (indynde den) og vække det Ønske hos dem, at den var sand, hvad man saa ved uigjendrivelige Beviser skal godtgjøre; men ganske fortrinligt kommer det an paa at gjøre den elskelig i deres Øine.

citeret efter Reuchlin *Pascals Leben* p. 223.

#

NB22:30

#

Epictet.

Det jeg nærmest vilde indvende mod ham er: man mærker paa ham at han er en Slave. Det Frygtelige i, at vide sig at være Slave, og saa den Sag for stedse afgjort, det sætter et saadant Fortvivlelsens Tryk, at derved opdager han Stoicismens Stolthed.

Men vi ere ikke opdragne paa den Maade, vi begynde ikke med saadanne Rædsler.

Ganske vist, kun Rædsel indtil Fortvivlelse udvikler et Msk. til sit Høieste - medens da naturligviis ogsaa Mangfoldige omkomme i denne Cuur; men er det da ogsaa et Msk. saa tjenligt, at der tages saa haart paa ham.

Allerede i de første Ord af Epictet: nogle Ting ere i vor Magt, andre ikke i vor Magt - allerede der hører jeg Slaven; og saaledes forstaaet er der en frygtelig Lidenskab i disse kolde Ord; man hører Slaven sukkende under Lænken, eller man hører Sukket fra den Tid, da han, som en Slave maa lære det, lærte at indøve denne Distinction.

Distinctionen er rigtig, men Lidenskabens hvormed den er indøvet er saare forskjellig.

Vistnok er det, at vi nu tildags ere Kjællinger i Sammenligning med Oldtiden, og Ulykken ligger vistnok for en stor Deel i, at vi ikke blive ulykkelige tilgavns – at de udvortes Tryk ere saa milde, og at vi ikke have Charakteer til selv at gjøre os ulykkelige – men dog kan ogsaa Charakteer kjøbes for dyrt, Charakteer kan i en egen Forstand kjøbes paa Characterens Bekostning.

NB22:31

#

Jacqueline Pascal.

Det er ypperligt sagt af hende (i hendes Betragtninger over Xsti Døds Mysterium), hvor hun taler om gode Gjerninger:

Intet er saa farligt som hvad der behager baade Gud og Msker, thi saadanne Handlinger have Noget, som behage Msk., og noget Andet, som behager Gud fE. St. Thereses Storhed; hvad der behagede Gud var hendes Ydmyghed, hvad der behagede Msk. var hendes høie Oplysthed (Erleuchtung)

cfr. Reuchlin *Pascals Leben* p. 258. (Bilag I).

[a] Hun siger ogsaa: Frygt Døden, naar der ingen Fare er, men ikke i Faren; thi man bør være Mand. cfr. l. c. p. 259.

Forresten forstaaer jeg hendes Ord noget anderledes end hun selv. Det Farlige i, at hvad der behager Gud ogsaa behager Msk, eller det Farlige i at øve slige Gjerninger ligger i, at der [er] et Ind[d]yssende; naar derimod, hvad jeg gjør, behager Gud men ikke Mskene, ell. omvendt, saa holdes jeg mere vaagen, bevares i første Tilfælde i den rette Ueensartethed.

Og forresten kunde det da altid blive et Spørgsmaal, om det skulde slaae til, at Gud og Msker virkelig saaledes enedes.

NB22:32

#

Jfr. Maria.

Reuchlin (enten i hans Geschichte Port Royal eller i *Pascals Leben*) gjør etsteds opmærksom paa, at det var et Beviis paa den Letfærdighed, som Jesuiterne

indførte, at de især opfattede Jfr. Maria som et Sindbillede paa Verdens Smerte, fordybede sig i denne Verdens Smerte, der gik igjennem hendes Hjerte.

NB22:33

#

Et Enten - eller i Forhold til et Bestaaende.

Enten det Bestaaende - eller den Enkelte, ubetinget den Enkelte, men Intet derimellem, hvilket er Halvhed, Partier, Secter o: D:

Paa den Maade støtter jeg et Bestaaende; thi der er i hver Generation neppe Een, der formaaer at være ubetinget den Enkelte, det de vil er at fuske i Partier o: D:

NB22:34

#

Den christelige Veltalenhed.

Chateaubriand i hans Xstd^s Aand taler om at den christelige Veltalenhed det er Noget, som udmærker Xstd. for Hedenskabet, Noget Saadant havde Hedenskabet ikke - og Tzschirner (i hans Breve til Ch. Leipzig 1828) stemmer i.

Herved maa bemærkes, at dette er en Vildfarelse. Thi christeligt forstaaet er det hele Begreb af christelig »Veltalenhed« paa mange Maader en Misvisning, et indirecte Beviis paa, at der sættes af i det Existentielle; thi i samme Grad stiger Veltalenheden, hvilket alle politiske Analogier bevise, at i Staternes Opløsning florerede Veltalenheden. Forsaavidt er det maaskee snarere et Beviis for Hedenskabets større existentielle Dygtighed, at det ikke kjendte geistlig Veltalenhed. Og dernæst havde Hedenskabet en Analogie til christelig Veltalenhed, det var Sophisternes Veltalenhed. Veltalenhed er for en stor Deel efter sit Væsen Sophistik; det Sophistiske ligger i, at der, hvor der skal handles, istedetderfor bliver Plads for Veltalenhed.

#

NB22:35

#

Ordentlige Xstne - Overordentlige Xstne.

Sophisterne foredrage udendvidere denne Distinction som en fix: de store Fordringer ere ikke for os Alle. Istedetfor at der kun skal være een Art Xstne, og vi Alle maales med Idealets Maalestok - for at lære Ydmyghed, men ogsaa Opløftelse, istedetfor den Selvbehagelighed, der fremkommer naar man blot [maales] med sin givne Relativitet.

Det bedste Exempel paa en saadan gennemført Sophistik og Aflad er: *Le Moine*^s Bog: *la devotion aisée*, den beqvemme Fromhed Paris 1652. en Jesuit. (Den findes i Uddrag i *Pascals Leben* af Reuchlin p. 296 o: fl. Bilag X.). Her er det ligefrem bragt i System og Middelmaadigheden gjort aldeles legitim.

Den hele Bog fortjente at drages frem, thi den ligner ganske det nu brugelige Prædikeforedrag. Og hvis man gjorde det, uden at nævne dens Titel, eller melde om at den[s] Forf. var Jesuit: saa vilde Præsterne i Gjennemsnit finde, at det er sand Xstd.

NB22:36

#

Klatterie-Præstationer.

At klatte sig selv ud i Ubetydeligheder det er den eiendommelige Præstation for vor Tid. Det er det, som ogsaa Peterøver under Navn af Hjertelighed og Gemytlighed, men hvorved man gjør Lykke i vor, Misundelsens og Nivellementets Tid.

En virkelig Præstation, Frugten maaskee af flere Aars anstrengte Flid, paabyder altid en vis Taushed - som generer, ja som oprører Tiden, der deri lugter noget Aristokratisk. Forfatteren af en saadan Præstation kan det neppe falde ind i et Forord at udbede sig en skaansom Bedømmelse, ell. overhovedet paa den Maade at indlade sig med Folk; thi han veed med sig selv, at det Præsterede er velbetænkt, og fordrer rolig en velbetænkt Bedømmelse. O, men hvor anderledes med Klatteriet! En Mand veed med sig selv, at han egl. ikke videre har gennemarbejdet Sagen - hvad Under saa, at det gaaer Slag i Slag med »jeg udbeder mig en skaansom Bedømmelse« o: s: v.; hvad der Alt kildrer den herskesyge Mængde. Det Meddelte er saa virkelig heller ikke væsentligen høiere end Publikum,

Tilhørernes Gjennemsnit: dette behager igjen Herskesygen. Auctor sikkrer sig ved allehaande Tale om, at han ikke ret har faaet Tid til at gjennemarbeide den Sag, at det blot er et Forsøg o: s: v: derved er han sikkrer mod enhver virkelig Maalestok, og vinder Tækkelighed i Ubetydelighedens Øine, der kun elsker Ubetydeligheden.

Kort den hele Tid er fra Ende til anden en Sammensværgelse mod virkelig Præstation, som den er Sammensværgelse mod Formue o: D:.

Ogsaa jeg har et Hjerte; og jeg har stræbt at bevare det at have et Hjerte, og derfor stræbt at holde det paa rette Sted, at jeg ikke det ene Øieblik har det paa Læberne, det andet Øieblik i Buxerne men aldrig paa rette Sted, og at jeg ikke forvexler Hjertelighed med Passiar og Vrøvl.

NB22:37

#

Grundtvig og Grundtvigianerne.

Enhver Natur har Trang til sin Modsætning, producerer selv den, og indbilder sig saa ofte selv at være denne Modsætning. G. er saaledes en kraftig Natur, Kraft, Haardhed, Udholdenhed o: D: Charakteristisk for ham. Just derfor elsker han saa meget at tale om Hjertelighed o: D:; det er en nødvendig Uddunstning.

Denne Side efterabe nu Grundtvigianerne, som blive rene Sagle-Hoveder.

NB22:38

#

Majoritet - Minoritet.

Sandheden er altid i Minoriteten; og Minoriteten er altid stærkere end Majoriteten, fordi Minoriteten ordentligviis dannes af Dem, der dog virkelig have en Mening, medens Majoritetens Styrke er illusorisk, dannet af det Slæng, der ingen Mening har - og som derfor i næste Øieblik (hvor det viser sig at Minoriteten var den stærkeste) antager dennes Mening, der nu bliver Majoriteten o: bliver Vrøvl ved at have hele Slænget og Numerus paa sin Side, medens Sandheden igjen er i en ny Minoritet.

Det gaaer dette ubeqvemme Uhyre Majoriteten,

Publikum o: D: i Henseende til Sandhed ligesom man siger om En, der reiser efter sin Sundhed: han kommer altid en Station for silde.

NB22:39

#

Samtidigheden med Xstus – det at være Discipel.

Paa de Steder, hvor Xstus selv bestemmer Fordringen saa uendeligt høit, er det i Forhold til En, der vilde være Discipel, altsaa selv forlangte at blive det.

Forresten gjorde jo Xstus Velgjerninger mod mangfoldige Syge og Elendige – uden at han forlangte af dem, at de saa skulde forlade Alt og følge ham eller blive Disciple. Saa han altsaa ikke fordrede mere end deres Tro og deres Taknemlighed.

Dog maa man huske paa, at Samtidigheden med Xstus altid er en uhyre Anstrengelse.

Men nu Samtidigheden er taget bort, saa bliver det mildere Forhold (Taknemlighedens, der vel at mærke ikke ytrer sig ved at følge ham efter) let for mildt let taget forfængeligt. Derfor bør det indskærpes, ogsaa for at Taknemligheden kan blive desto større, at Maalestokken er det at blive Discipel, kun at man ikke forrasker sig og vover dumdrigt, men hvis man ikke er saaledes kaldet, bliver desto taknemligere.

Det er dette, som Anti-Climacus har gjort.

#

NB22:40

#

Din – Min.

Saaledes maatte vel den Xstne – ak, især den som dog kun er Christen paa det mildere Vilkaar – tale med Christus:

Jeg kalder mig »Din« ikke som havde jeg offret Alt for at være Din, ak, nei – jeg er en Egoist; men Du har

offret Alt for at jeg kunde være Din; ikke har jeg dyrt købt eller dyrt udtrykt at jeg er Din, men Du har dyrekøbt og dyrt udtrykt, at jeg er Din.

Forunderligt! Saaledes er atter her, som overalt i Forhold til det Guddommelige lutter Omvendthed. Thi saaledes taler jo ellers den Overlegne, som maaskee endog bedrog et andet Msk. for hans Kjerlighed: jeg har ikke gjort Alt for at være Din, men Du har gjort Alt for at jeg kunde være Din; Du er altsaa paa en Maade Min men jeg ikke Din. Ak, og saaledes bliver paa en Maade Xstus bedraget af os alle. Han gjør Alt, offerer Alt, for at vi kunne være hans - men vi offrer ikke Alt, for at være hans. Og dog betragter Naaden os som hans ved at see paa, at han har offret Alt.

Og i den Forstand kalder den svage Xstne sig Din.

NB22:41

#

Adspredelsen.

Den strenge Inquisitor veed, at det er den skarpeste Examination at befale Inquisiten at see uforandret paa eet eneste Punkt, fE et Søm i Væggen: men saaledes er ogsaa dette den frelsende, den eneste frelsende Adspredelse (hvilket er Xstd) at stirre paa en Anden, paa Xstus, glemme Alt, hver sin formeentlige Smule Fuldkommenhed, men ogsaa hver sin Sorg og Elendighed og Skyld ved at stirre paa ham.

#

NB22:42

#

At Christendommen slet ikke er til.

Denne Thesis, som Anti-Climacus stiller, har vakt nogen Vrede som var det en forskrækkelig Overdrivelse.

Sagen er, at vistnok de Fleste lade sig bedrage af et Sandsebedrag, som ligger i det Numeriske.

Lad os gjøre følgende Experiment. Alle vi som dog

kunne siges at have Interesse for Xstd, lad os, hver især – ja ligesom i Julelegen, hvor man dømmes til at gaae ud og kigge Stjerner – gaae ind i et Værelse for sig. Hver lukker Døren efter sig, er nu ene, fremkalder den Forestilling at Gud er tilstede – nævner nu sit fulde Navn og siger: tør Du nu her for Gud tør Du paastaae at Du i strengeste Forstand er en sand Xsten. Jeg indestaaer for, der er ikke een eneste, Enhver siger: nei, Gud bevares, jeg henflyer til Naaden, og forholder mig til en Stræben. – – Saa gaae vi alle ud igjen; den Ene kan man maaskee see Noget paa, at det har piint ham at gjøre den Tilstaaelse, den Anden kan man ikke see Noget paa; men dette er jo det Ligegyldige, kort hver især gjorde vi Alle den Tilstaaelse, og derfor kan vi jo godt lege sammen, eller maaskee just derfor bedst lege sammen, da lige Børn lege bedst.

Altsaa af dem, som dog have Interesse for Xstd, var der Ingen, der turde sige, at han i strengeste Forstand var en sand Xsten. Men alle de Mange, som ikke engang have Interesse for Xstd, deres Tilværelse kan da vel ikke være noget Beviis for at Xstd. er til.

Men er der ingen i strengeste Forstand Xsten til, saa er Xstd. heller ikke til.

Saasart man opløser det Numeriske, simplificerer det, saa forbittret det vist neppe Nogen. Men Enhver burde jo selv simplificere det Numeriske og ikke lade sig imponere af et Sandsebedrag.

Sætningen er denne: saasart der er een eneste i strengeste Forstand sand Xsten til er Xstd. til; og paa den anden Side om det saa var 7 Billioner 5 Millioner 696,734 eller 35 Xstne saadan til en vis Grad: derfor er Xstd ikke til.

[a] Fra en anden Side seet ere viMsker maaskee godt tjente med, at ingen i strengeste Forstand sand Xsten er til; thi een saadan vilde sprengte Tilværelsen og formodentligen gjøre, at alle vi andre reent faldt fra.

Det er derfor Pseudonymen der siger, atXstd. ikke er til; jeg siger (ved Hjælp afForordet) blot om mig, at jeg ikke i strengeste Forstand tør kalde mig en Xsten.

Det Numeriske constituerer ikke Qvalitet, er tvertimod den ligegyldige Qvalitet. Det gjælder: unum noris omnes. Man vredes ikke, naar En siger: jeg er lige saa godt Xsten som alle Andre; men man vredes naar En siger: jeg er ikke i strengeste Forstand en Xsten, de Andre ere det formodentligen heller ikke; og dog er dette i Grunden Eet og det Samme.

Men Sagen er, det Numeriske udøver en sandselig Magt over os Msk. »Tallet« som aldrig forandrer ∴ frembringer en ny Qvalitet, forandrer os. Hver Enkelt gjør Tilstaaelsen at han ikke er i strengeste Forstand Xsten, og at forsaavidt Xstd. ikke er til; men saa vil man dog, at Summen af saadanne Enkelte (der ikke bevise, at Xstd. er til, eller bevise, at Xstd. ikke er til) skal være Beviset for at Xstd. er til.

Det Numeriske udøver en sandselig Magt og forandrer Msket. Tag et ganske simpelt Exempel. En

Kræmmersvend fE der er vant til, at der hver Dag gaaer fE 300 gennem hans Hænder i Omsætning, han tæller om Aftenen aldeles mekanisk disse Penge og tæller aldrig fejl. Men sæt der en Aften var fE 10,000, saa forvandles han, Blodet stiger ham til Hovedet, Hjertet næsten banker, Haanden er usikker, han maa flere Gange tælle om, og dog er det kun et større Antal af de ham saa bekendte 5rd sedler. Og saaledes ogsaa i Forhold til Mskenes Numerus. De samme Mænd og Koner som man kjender enkeltviis, veed om, hvorvidt de den eller hiin Sag betræffende vide Beskeed eller ikke - de samme Mænd og Koner (ja, thi det er de samme Mænd og Koner) naar de sidde i et Auditorium - og jeg staaer paa en Talerstol: saa forandre de mig og forekomme mig forandrede, jeg imponeres, jeg tænker Død og Pine.

Det Numeriske forandrer Mskene, bringer dem i en exalteret Tilstand, en Art Besathed, som vare de ved at være Mange, noget ganske Andet end hvad hver Enkelt er. De blive exalterede, forstaae Alt anderledes. Kommer En i et saadant høistæret Publikum til at slaae en Fjært (Noget Enhver ellers meget godt veed hvad han skal dømme om): saa studser man, man bliver betænkelig om det ikke er en Aande-Røst: saa exalteret er man, naar man er Publikum.

Og paa den anden Side det Numeriske exalterer den Talende, han dømmes ganske anderledes end han ellers vilde dømme.

Og da saa Mange elske denne fortumlede, exalterede Tilstand, saa elske de ogsaa at være paa Forsamling og at tale paa Forsamling.

#

NB22:43

#

Christendommen i Guds Interesse - og Xstd. i Menneskets Interesse.

Menneskets Interesse er, at der er et religieust Bestaaende; jo mere compliceret og storartet jo bedre, thi desto mere ogsaa af den Tryghed og Fjernhed fra Afgjørelser, som vi Msker holde saa meget af.

Guds Interesse er, at der intet, intet religieust Bestaaende er, thi desto umiddelbarere sorterer Alt

under ham, desto mere har han Haand i Hanke med Alt.

Men i strengeste Forstand at repræsentere Xstd. i Guds Interesse er over et Msks Kræfter, dertil maa idetmindste en Apostel.

Hvorledes forenes nu de to Tanker: et Bestaaende – der er ikke et Bestaaende? Saaledes, at vi Msker tilstaae, at et Bestaaende er for vor Skrøbeligheds Skyld, altsaa en Concession, fremkommet ved at Enhver især paa eet eller andet Punkt maa have slaaet af i Henseende til at være i strengeste Forstand en Christen, og saaledes hjælpende til at faae et Bestaaende istand, der igjen hjælper os til at slaae af.

Men Sagen er, ordentligviis tages de høieste Tanker aldrig med. Man tænker da et Bestaaende. I Modsætning dertil tænker man lavere Bestemmelser af Umodenhed, Partie-Væsen o: s: v: o: s: v: Ja, saa er naturligviis et Bestaaende det Høieste. Men saa ender det igjen med at man forguder »et Bestaaende.« Man glemmer, at paa den anden Side af »det Bestaaende« ligger saa som det Ideale den Tanke: intet Bestaaende.

Ordenen er. N^o I Der er intet Bestaaende. Men dette er os Msker saa uendelig for høit, at vi maae bede for os, og faae »af Naade« et Bestaaende. N° II Et Bestaaende. N° III Umodenhedens og Partie-Væsenets Fusken i at ville være høiere end det Bestaaende.

NB22:44

#

Har et Msk. Lov til at tale med noget eneste andet Msk. om de høieste Anliggender?

Thi at han har Lov til at tale med ham om Veiret o: s: v: det veed jeg godt.

Men den anden Tanke den har beskjeftiget mig hele mit Liv, og i den Grad, at jeg ikke veed, om jeg turde yttre dette: har et Msk. Lov o: s: v:; thi i samme Øieblik havde jeg egl. brudt Tausheds Forholdet til Gud.

Der er en Gud til; hans Villie mig bekendtgjort i den Hellige-Skrift, og i min Samvittighed. Denne Gud vil gribe ind i Verden. Men hvorledes skal han kunne det uden ved Hjælp af o: perMsker. Nu kan man sige, vi Alle kan sige: ja det gjør han ogsaa men rigtignok er det ikke per mig. Det vil sige: Ingen af os vil være den Enkelte; thi skal Gud gribe ind maa det være per den Enkelte.

Og hvorledes bliver En den Enkelte? Ja, dersom han ikke betræffende de høieste Anliggender forholder sig ene til Gud, siger: nu overveier jeg saa godt jeg kan, handler saa derpaa, at Du, o Gud, maa kunne faae fat i mig, og derfor taler jeg ikke til noget eneste andet Msk, det tør jeg ikke – dersom han ikke gjør det, saa bliver han ikke den Enkelte. I samme Øieblik jeg taler med et andet Msk. om mit høieste Anliggende, om hvad Guds Villie er med mig, i samme Øieblik er allerede Guds Magt over mig mindre.

O, hvor mange ere der vel, som kunne fatte denne Guds Prioritet i et Msk, saa atter det at faae Lov til at tale med et andet Msk. om sit høieste Anliggende er et Aflad, en Concession, man maa bede om, fordi intet blot Msk. kan holde ud ubetinget at være den Enkelte.

NB22:45

#

»Den Enkelte«

Dette Princip kan kun sættes digterisk ind; thi det vilde være Formastelse om En udgav sig for at være i eminent Forstand »den Enkelte«. Det er altsaa Stræben.

NB22:46

#

»Indøvelse [a] i Xstd.«

[a] »Indøvelse i Xstd.«

Man vil sige, at det er ubilligt just i et saadant Øieblik, da Geistligheden er betrængt nok, at sætte Sligt ind. Men det er jo just for at anstrenge den yderligere til at trække Læsset igjennem, at den ikke urigtigt giver Kjøb: saaledes slaaer Kudsken til, just naar det kniber meest.

Man vil sige: Geistligheden er jo i dette Øieblik kommet paa Benene. Ja, tak, hvorledes? I reen verdslig Kæmpen for Embede og Levebrød. Just derfor var det af Vigtighed, at netop i det Øieblik Fordringen fra en ganske anden Kant hørtes, at det da ikke skal blive reen bar Verdslighed: en verdslig Kamp for verdslige Goder – rigtignok af Geistlighed; men er det derfor en geistlig Kamp.

NB22:47

#

Det at slaae.

At en Kudsk slaae kan betyde det lige Modsatte; det kan betyde at Hestene skulle løbe, men ogsaa just at de skulle staae stille. Lad os ikke glemme den sidste Betydning.

NB22:48

#

Apologien i den ældre eller første Xstd - og nu.

Ogsaa i Begyndelsen brugte jo de Christne Apologien - men vel at bemærke lige over for, hvilke de ingenlunde havde gjort den Indrømmelse, at de ogsaa vare Xstne, og hvad disse heller slet ikke begjerede.

Nu er Scenen i »Xsthed«, hvor alle ere Xstne.

Grund-Usandheden ligger i den usalige Letsindighed, med hvilken man har sørget for, at alle blive Xstne - medens man saa dog er vidende om, at dette er Løgn, og nu opererer mod dem ligesom mod Hedninger, men ikke først og fremmest fordrer, at de skulle opgive Xsten-Navnet.

At »forsvare« Xstd. ligeoverfor - Xstne er bundløst Nonsens.

NB22:49

#

Samvittigheds-Pligt

Qvækerne gjøre det til en Samvittigheds Sag for den Xstne: ikke at gaae i Krig. Jeg gad spørge: om det ikke er en Samvittigheds Sag for den sande Xstne: at ballotere paa hvad Sandhed er. Er dette (Ballotation i Forhold til »Sandhed«) ikke ganske den gamle Afgudsdyrkelse, Menneske-Slægtens eller det Numeriskes Dyrkelse, og baseret paa den Tanke, at »Sandheden« ingen høiere Oprindelse, ingen høiere Myndighed har.

NB22:50

#

Dag-Pressen.

Det er egl. dens Betydning: at forvandle Publikum til en Slags Person – og saa at conversere Publikum.

NB22:51

#

»Efterfølgelsen«

»Ligesom Xstus fornødrede sig selv og paatog en ringe Tjeners Skikkelse – saaledes bør det den Xstne, hvem Gud skjenkede jordisk Magt og Vælde, at leve ydmygt i al denne Herlighed«.

Denne Sammenligning er dog ikke ganske nøiagtig, den udelader det Frivillige, den egl. Efterfølgelse.

Og det er det jeg ikke kan lide, at man lader som Ingenting, naar man udelader noget meget Afgjørende. Vi kunne jo dog idetmindste være sande for Gud og tilstaae vor Svaghed istedetfor at slaae af paa Fordringen.

NB22:52

#

»Efterfølgelsen«

Der skal ikke begyndes med Efterfølgelsen, men med »Naaden«, saa skal Efterfølgelsen følge efter som en Frugt af Taknemlighed saa godt man nu kan.

Tag et Kjerligheds Forhold mellem Msk. og Msk. Forholdet skal ikke være dette, at den Elskende martrer sig selv med, om han nu i ethvert Øieblik svarer til den Elskedes mulige Fordringer; thi dette er ikke Kjerlighed men at fortjene Kjerlighed, at ville fortjene den, og at glemme at den Elskede jo ikke er en Creditor men en Elskende. Nei, det begynder med Glæden over at være elsket – og saa følger en Stræben efter at tækkes, som dog bestandigt opmuntres ved, at om den end mislykkes man er elsket alligevel.

Men i Forholdet til Xstus er det det Vanskelige, blot at blive dog saa aandelig, at man ret fatter, hvor uendelig Meget Xstus har gjort for mig: hvilket uhyre

Onde Synden er, og hvilket overordentlig Gode en evig Salighed er.

NB22:53

#

»Efterfølgelsen«

Men saaledes maa man ikke tale om den som Paulli sidst jeg hørte ham (26de Søndag efter Tr. Evangeliet), der sagde: vi have nu fulgt Xstum efter gennem Rækken af Helligdage i det forløbne Aar. Det er Vrøvl, en skjødesløs Idee-Association til det Ord »at følge efter«, et Forsøg paa blot at faae det sagt, som var saa »Alt rigtigt, og man kunde ikke beskylde ham for at udelade Efterfølgelsen«.

NB22:54

#

Om mig selv.

[a] Om mig selv.

Forstaaet bliver jeg egentligen ikke.

Aldrig, aldrig er det i fjerneste Maade faldet mig ind, at indbilde mig, at jeg var en overordentlig Xsten; lige saa lidet er det faldet mig ind at ville stifte et Partie en Sect o: D:, saa vi bleve nogle Stykker, som indbildte hinanden, at vi vare overordentlige Xstne. Sandeligen Intet er mit Væsen mere fremmed.

Nei, hvad der beskjeftiger mig er i Sandheden et fælles Anliggende. Jeg føler mig selv at være et svagt Msk, for hvem Idealitets Bestemmelserne af det at være Xsten ere for høie. Jeg spørger nu, hvorledes bære vi stakkels Msker os ad, med at komme ud af det med Xstd. At bære sig ad som hidtil, udendvidere at omredigere Xstd, at udelade alt det Anstrengende: det synes mig er dog for galt; og mig synes at ethvert sandhedskjerligt Msk. maa være af den Mening.

Da er det mit Forslag, at vi ved Hjælp af at gjøre en Ydmyghedens Indrømmelse, hver især, søge at komme i Forhold til Idealiteten saaledes, at denne ikke knuser os, men ydmyger.

En Apostel staaer uendelig høiere, han hader Verden. Ak, saaledes forstaaet seer jeg vel igjen, hvor langt nede jeg og vi Msker i Almindelighed ere; men derfor gjøres jo ogsaa Indrømmelsen. (Thi man maa vel lægge Mærke til, at det Formastelige er at ville være en Apostel i Henseende til hvad Overordentligt ham

blev forundt, men ikke er det Formasteligt at ville ligne ham i Afdøethed). Paa den anden Side, besviger jeg dog ikke Sandheden ved reent at fortie Idealiteten.

#

NB22:55

#

Samtidigheden med Xstus eller en Apostel.

Vistnok gjør denne Samtidighed Forholdet til det meest anstrengende, thi en saadan Existeren skruer Priserne op i Idealet.

Men saa hjælper det igjen, at der er En, der er saa langt ude og som befaler med Myndighed.

Vi Msker, som vi nu leve, vi forstaae höchstens Idealet (det er et Digterisk), men for blot nogenlunde at faae den existentielle Fart maatte der en saadan Strengthed udenfor til en saadan Strengthed og Myndighed som en Apostels - thi Xstus holder jeg helst reent uden for, for ikke at tage Sagen for høit. Man kan dog være sig bevidst at have en Villighed - men det der mangler, hvis det skulde blive til blot Noget, er en Strengthed udenfor. Denne Strengthed kan man umuligt give sig selv; thi enhver Selvfordoblelse af et Selv indeholder dog ikke mere end dette Selv indeholder.

NB22:56

#

Den officiele Christendoms-Forkyndelse.

Skulde man kategorisk bestemme hvor den er, og hvorledes den forholder sig til den i strengere Forstand Xstds-Forkyndelse, kunde man sige: den kommer til Xstd men ikke ind i Xstd. Den tager hele Jordlivets Elendighed o: s: v: - og Xstd. er nu Trøst.

Men at det igjen med denne Trøst er en egen Sag, at her kommer Anfægtelsen, at Trøsten ikke er ganske ligefrem, at Xstd. fordrer at lide for Læren o: s: v: alt Dette forties reent.

NB22:57

#

Troen - Gjerninger.

I Prædikenen over Epistelen paa Nytaarsdag siger Luther, at ved Troen er et Msk. saligt - Gjerningerne ere kun »Øvelses-Gjerninger«.

Dette er hvad jeg oftere har fremstillet saaledes: Naaden er Alvoren - mine Gjerninger det er kun en Spøg - og saa afsted jo ivrigere jo bedre, men Spøg er det mig alligevel, maa ikke betyde mig Andet.

Og dette er Xstd. Held Den, der blot hørte denne Lære, og aldrig fik at see, efter hvilken rædsom Maalestok den vistnok tages forfængeligt, og altsaa heller ikke ved denne sørgelige Viden blev foranlediget til den Angest, om han nu ikke selv tog Naaden forfængelig, og i Angest derfor blev dog Noget af en Selvplager.

Det sees atter her, hvor uendelig vigtigt det i Forhold til det Christelige er, at tage Forkynderen med. Thi Luthers Lære om Troen den tog man - men Luthers Liv, det glemte man.

#

NB22:58

#

Et tydsk Ordsprog.

Der Geitz ist sein selbst Stieffmutter.

Scriver.

NB22:59

#

Johannes d. Døber.

Han sidder i Fængsel og sender Disciplene til Xstus for at spørge: er Du Den, som skal komme?

Maaskee kunde det forstaaes saaledes.

Han har angrebet Herodes, og sidder nu derfor fængslet. Men den hele Sag har Xstus slet ikke paaagtet.

Maaskee har den end ikke havt Xsti Bifald, der ikke vilde, at han saaledes skulde være Prophet eller Dommer, men blot berede Veien for Xstus.

Nu sidder han fængslet, er maaskee utaalmodig over, at Xstus ikke gjør Noget for ham.

Saa forstaaes Ordene »salig Den, som ikke forarges« med en Application til Joh.^s Utaalmodighed.

NB22:60

#

Tal-Forhold.

Xstus bliver 34 Aar gl. Det er Generations Aaret.

Og Templet ødelægges Aar 70, det er det et Mskliv almindelig tilmaalte Maal.

NB22:61

#

Xstd^s Udbredelse.

Andre Religioners Udbredelse forholder sig til det Politiske, som de andre Religioner alle mere eller mindre ere bundne i det Nationale.

Allerede paa den for Xstd eiendommelige Mission seer man, at Xstd. forholder sig til hele Mskslægten.^a

a En enkelt Mand, grebet af Xstd, bliver Missionair; og derfor findes Xstd. saa besynderligen adspredt, som man vist neppe finder nogen anden Religion, saa lidet som det vel i andre Religioner falder den Enkelte ind mir nichts und Dir nichts at ville udbrede sin Religion.

Det eneste Forsøg paa at sætte Xstds Udbredelse sammen med Politik er egl. Pavedømmet; men Pavedømmets Idee ligger atter paa den anden Side af det Nationale, forholder sig til hele Mskslægten.

NB22:62

#

Tale-Sviig.

I det Øieblik En pathetisk taler om, at den Troende finder en Glæde i at lide Foragt, en Lyst i Armod o: D: i det Øieblik er han jo (just naar han taler i en Forsamling) ifærd med at henrives af den Fornemmelse, hvilken Indflydelse han øver over Tilhørerne, hvorledes han stiger i deres Øine o: D: altsaa i lige modsatte Kategorier.

Spørgsmaalet er: i det Øieblik En lider Foragt er han da istand til ret at finde en Glæde i det at lide Foragt, er det ikke næsten overmenneskeligt, naar det skal holdes saaledes, at der da ikke ved een eller anden Sviig dog naaes en Ære ved det saaledes at lide Foragt.

Lad det mødes med Forhaanelse det at ville vove at prædike om at det er Glædeligt at lide Forhaanelse: saa skal vi nok see, hvor Taleren bliver af.

Ulykken er: Det, der gjør »Taleren« er Phantasie – men dette Forhold er ingenlunde det christelige.

Det Christelige gjør Vidner, og saa god Nat med Veltalenheden, et »Vidne« er altfor alvorlig en Mand til at være veltalende i Betydning af en Taler. Nei en Taler behøver som en Digter Kiælerie.

Dette Forhold har sat Xstd. over i ganske andre Categorier end de christelige.

#

NB22:63

#

»Clara Raphael.«

Anmeldelse.

En ung Pige. Fulde Navn: Clara Raphael. Alder 20 Aar. Udvortes: smuk. Religion: Fritænker. Livs-Stilling: Gouvernante hos en Forvalter. Charakter: original, hvad bevidnes af hende selv, hendes Veninde Mathilde, flere agtværdige Koner og Mænd paa Egnen, hvor hun er Gouvernante –

fatter den ikke mindre originale Idee: jeg vil ogsaa være original. Meget originalt!

Da det dog maaskee er forekommet hende selv, at dette var altfor fattig en Bestemmelse, seer hun sig da om efter en Idee, hun kan leve ugift for – thi hun vil ikke gifte sig.

Her er Ideen: Qvindernes Emancipation. Dette er ogsaa det Hele; man faaer af hendes Breve ikke mere at vide om noget Concretere ved denne hendes Idee: det er originalt nok. Var Ideen concretere, var det jo dog maaskee muligt, at hun havde den tilfælles med en Anden; men hun har sikkert sig sin Originalitet.

^aEn Dag gaaer hun til Alters, hvilket igjen er meget originalt af en saadan Fritænker, der i religieus Henseende sees at være i Besiddelse af den for en ung Pige vistnok ualmindelige Dannelse, som man med Udgiveren ikke noksom kan beundre, at have læst et Par Blade i Magnus Eiriksons Bog om Baptister og Treenigheden.

Hun gaaer til Alters og lover Gud at ville leve for sin Idee – et Løfte, hvorved hun dog vistnok har bragt Gud i Forlegenhed paa Grund af den hendes Idees Originalitet, at hun egl. ingen Idee har.

Det lover hun. Saa gaaer hun hjem – og forelsker sig.

Men Clara Raphael er ikke blot dydig som Charles var det, men Heltinde – hun vil ikke gifte sig.

Hvad hun lider ved denne Beslutning, der kaster hende paa Sygeleiet, hvad hun lider: det veed Ingen, siger hendes nærmeste Veninde; og da der jo Ingen er nærmere til at vide det end hun^b: saa er det sandt der [er] Ingen der veed det.

a Og skjøndt den Idee, hun har valgt, ved sin uendelige Abstrakthed ikke skjønnes i fjerneste Maade at kunne forhindre hende i at gifte sig om det saa var med en Enkemand, der havde 10 Børn – saa staaer dette dog Clara Raphael fast, hun vil ikke gifte sig, hun vil leve for sin Idee. Fast ubegribelige Originalitet! Thi jo mindre Ideen kunde genere, desto originalere saa at holde den fast – dog det forstaaer sig, naar Ideen ikke er slet saa abstrakt : tom : ikke Idee, saa behøves Beslutning mindre, saa beslutter Ideen i Grunden paa Ens Vegne, og man kommer ikke saa meget til at beslutte og atter at beslutte ikke at ville gifte sig, som man faaer ikke Tid til at ville gifte sig, fordi Ideen saa ganske udfylder En og Ens Tid.

b og hun ikke veed det

Nei, Klosteret vil hun tilhøre, for sin Idee vil hun leve – og bliver nu Stifter af en ganske ny Orden: hun gifter sig nemlig med den Elskede – men som Broder og Søster.

I Sandhed en original Art Kloster.

Blot endnu en Bemærkning om den originale Tanke: et Ægteskab mellem en Broder og en Søster. Som man fra Romanen kjender den Talemaade: jeg har vel Agtelse for ham, men jeg kan ikke elske ham, saaledes ogsaa den: jeg kan kun elske ham som en Søster. Dette pleier saa at betyde, at de To ikke ægte hinanden. Dette er ikke mere originalt end at man kan forstaae det. Men at det bliver Signalet til at gifte sig: det er^c. Gaaer man frem ad denne Vei, vil det vel ikke vare længe, inden et Par Mandfolk ønske at blive ægteviiede, hvad der altid er lige saa anstændigt som at en Broder og en Søster gifte sig.

c en yderst original Vending, næsten en uanstændig Vending, hvori vistnok Enhver vil give mig Ret, hvor langt han end forresten, som jeg er det, er fra at være saa pedantisk streng som Hr Zierlich, der finder det Uanstændigt at Mandfolk- og Fruentimmer Klæder hænge i samme Skab.

Denne Bog har en Mærkelighed: en vidtløftigere Fortale af Udgiveren^d Hr Theaterdirecteur, Etatsraad R. Heiberg. Han gjør i denne Fortale sit Bedste for at vise, at denne Bog er et overordl. Product – det er maaskee det Værste han kunde gjøre for sig selv og for Bogen. Han viser, at det er det protestantiske Klosters Idee – hvilken? Den at gifte sig? Nei, ikke den at gifte sig, men den: ikke at gifte sig som Mand Kone, men som Søster og Broder. Kort Theater-Ægteskabet det er det Protestantismen forstaaer ved Klosteret, og ved det at leve ugift for en Idee.

d (, engang Systemets gehorsamer Diener, Løfternes uforglemmelige Forfatter, senere, den om ikke skindbarligt, saa dog astronomisk himmelfarne Professor, nu Klosterets – Clara-Klosteret eller Clara-Raphaels Klosterets Forfægter og Udbyder)

Dog Fortjenesten af denne Opdagelse, og af at have sat denne Idee ind i Verden, indrømmer Udgiveren ubetinget sin Clientinde Raphael, forbeholder sig endog selv nogle mulige Indvendinger, ligesom ogsaa mod Clara Raphaels Lære om Treenigheden, maaskee ogsaa regnede paa, at Prof. Martensen af dette yderst vigtige Indlæg betræffende Treenigheds Dogmet foranlediges til yderligere at optage den Sag. Thi enig med hende kan han umuligt være saa lidet som med hendes intenderede Blandings^e-Kloster, da Prof. M.; ifølge sin Dogmatik, forlægger Klosteret til den anden Verden, hvor alle vi Afdøde agte paa det strengeste at afholde os fra Ægteskab, endnu strengere end Adam den Gang Eva ikke [var] skabt.

e for ikke at sige Parrings

Vil ingen Anden paatage sig at væerge mod denne æsthetiske Leflens Indtrængen paa Religieusitetens Gebeet, saa vil jeg dog idetmindste ikke have tiet.

NB22:64

#

Xstd - Stat.

Guizot siger: den eneste Politik for Staten er: Ligegyldighed mod al Religion.

Det slaaer til med den gamle Xstd. der sagde: Xstd. er ligegyldig mod enhver Stats-Forfatning kan leve lige godt under dem alle.

Ak, men denne Omvendthed, at nu er det Staten, der vil spille den Fornemme som trængte den ikke til Religionen - medens det er Religionen der ikke trænger til Staten. Det er Takken Xstd. faaer, fordi Statskunsten har brugt den til at arrangere Staterne.

NB22:65

#

Om mig selv

[a] Om mig selv.

Mangen Gang kan der dog være for mig noget Veemodigt i, at jeg, med alle de Forudsætninger som mig ere forundte, bestandigt skal staae udenfor som en Overflødighed en upraktisk Overdrivelse.

Sagen er ganske simpel. Forholdene ere endnu langt fra forvirrede nok til at man ret vil benytte mig. De, der paatage sig at styre, smigre sig hver især med det Haab, at ham skal det nok lykkes at holde sig i Majoriteten. De vove ikke det Afgjørende: at fatte, at Sandheden er i Minoriteten, men at den dog er den eneste regjerende Magt.

Dog naar saa er, er det ganske naturligt at de ikke ønske at have med mig at gjøre. De frygte, at jeg begynder med at sætte Sagen i en saa uhyre Minoritet og med at handle saa afgjørende at Det, de egl. leve for, er tabt.

Dette er der Noget i. Men de skulle faae at see, at det dog ender med, at Forholdene blive saa desperate, at de maae benytte saadanne desperate Folk som mig og mine Lige.

#

NB22:66

#

Prof.Nielsen.

[a] Prof.Nielsen.

Selv om ingen anden, den Skyld beholder han dog altid mod mig og Mit, at han egl. har forraadt, hvor ringe Begreb han har om Sandhed og Idee-Tjenesten.

Han har betragtet mig ogsaa som en Slags Professor, der saadan har nogen nye Ideer. Dem har han saa villet adoptere. Og det saae han slet ikke, at det Charakteristiske for mig just var den Existeren, med hvilken jeg havde betjent disse Ideer, de Offre jeg havde bragt o: s: v:^b

b Og forresten gjælder om hans Forhold til mig Følgende: Omstændighederne, Omverdenen tvang ham til at forstaae hvad han dog burde have selv forstaaet, at han da umuligt kunde komme Martensen til Livs, naar han ikke gjorde mig nogen Indrømmelse. Denne blev saa gjort, saa fattig og kneben som det var fornødent - for at kunne ramme Martensen. Privat har han derimod smigret mig efter en enorm Maalestok.

#

NB22:67

#

Hvorledes det gaaer tilbage med Xstd. i Xstheden

Da Spener fremtraadte, var det Bestaaende: den strenge Orthodoxie, saa Spener blev sigtet for Heterodoxie.

Nu er Pietismen det eneste Smule Tilhold Orthodoxien har, det Bestaaende er Halvhed.

Det historiske ved denne Bemærkning har jeg læst saa vel i Märklin: *Darstellung und Critik des modernen Pietismus 1839.*, som i Hosbach *Leben Speners* lige i

Slutningen af anden Deel.

NB22:68

#

Les desirs innocens, et les chastes attraits

Passent dans l'Elysée, et ne meurent jamais.

Har jeg læst et Sted citeret men ikke af hvem; det er citeret i Fernow *Petrarcas Leben*.

#

NB22:69

#

»Jeg fægter og ikke som Den, der slaaer i Luften«

nei i Sandhed, naar man slaaer sig selv »undertvinger sit eget Kjød« saa fægter man aldrig i Luften. Enhver, der slaaer Andre, han fægter dog maaskee i Luften.

NB22:70

#

»De løbe Alle paa Banen«

Ak, Tider og Leiligheder ere forskjellige. Der var vel den Tid, da man af denne Text maatte tage Anledning til at prædike om det at tage Feil af Maalet, at det ikke hjælper at løbe, naar man løber feil; og dette har vel Paulus nærmest tænkt paa.

Men nu, maatte Themaet blive: der er Ingen, der løber; de sidde Alle i magelig Ro.

[a] Ja, de løbe vistnok i een Forstand Alle: de løbe efter Penge, Ære, Anseelse, efter Qvinder; de løbe med Snak, Rygte, løs Tale, med Løgn Digt og Tant; de løbe nu i Øster nu i Vester, stakaandede i Travlhedens Ærender o: s: v: - men paa Banen løbe de ikke.

NB22:71

#

»Hvad kan det hjælpe?«

siger Du »hvad kan det hjælpe, at jeg som Enkelt vil stemme mig imod Mængden?« »Hvad det kan hjælpe? – nu maaskee kan det dog hjælpe til at frelse Din Sjel, at den ikke farer til Helvede! Eller mener Du, at, naar engang Gud dømmes og Evigheden, at da saadan Tale kan hjælpe Dig, aner Du ikke, at alene det at vove en saadan Undskyldning er Skyld nok?«

NB22:72

#

Hvilken Synd er den himmelraabende?

Just den som boer skjultest og meest stille i det Indre.

Nei hvad der som Hoer, Mord, Tyverie o: s: v: allerede gjør Allarm her paa Jorden det er ikke det egl. Himmelraabende.

NB22:73

#

Omvendthed.

O, hvor vanskeligt for et Msk. blot i denne Henseende at holde igjen og være sand! Thi jo lavere Ens Stræben er, desto mere virker han i Øieblikket. Hvor let, at det da kan vise sig for ham, at denne Extensitet ogsaa er Udtrykket for, at det han gjør er Høiere end den renere Idee Tjeneste, der i samme Grad som den er renere i samme Grad mere viser sig i Øieblikket som en Overflødighed, en latterlig Overdrivelse.

NB22:74

#

Offentlighed.

Fuldkommen Offentlighed gjør absolut det at »regjere« til en Umulighed. Thi al »Regjering« hviler i den Tanke, at der ere nogle Enkelte, som ere de Indsigtsfuldere, og som just derved skue saa meget længere at de kunne styre; men fuldk. Offentlighed hviler i den Tanke, at Alle skulle »regjere«.

At dette er saaledes har heller ingen bedre forstaaet en[d] Dag-Pressen; thi ingen Magt har i den Grad vaaget over Hemmelighedsholdelse betræffende dens hele indre Organisation, hvem dens Medarbejdere vare, hvilke den[s] egl. Hensigter o: s: v: som just Dag-Pressen, der saa ietvæk har raabt paa, at »Regjeringen« skulde være offentlig. Ganske rigtigt; Pressens Mening var nemlig, at den vilde have »Regjering« bort – og saa vilde den selv regjere, hvorfor den jo ogsaa sikkrede sig den Hemmelighedsholdelse som er nødvendig for at – regjere.

#

NB22:75

#

At Christus selv i at forkynde Xstd.støder fra (foruden hvad hele hans Existeren som den Fornedrede er), kan da let sees. Siger han ikke bestandigt Disciplene forud, hvorledes det vil gaae dem, naar de blive troe. Altsaa han lokker ikke; thi at lokke er at fortie den sidste Vanskelighed. Han drager til sig, men siger saa strax forud: hvis I saa gjøre derefter, saa er Eders Undergang vis. Han siger derfor ogsaa, at Den, som vil opføre et Taarn, sætter sig først ned og gjør Overslag, om hvor høit [han] kan føre Taarnet op.

Derom er det egl. Alt dreier sig, denne Slutning: dersom I saa gjøre det Christelige, saa vil det gaae Eder ilde.

Det er denne Finale der aldeles er udeladt, og som gjør, at Msk., naar de nu høre det sande Xstlige ligefrem ansee det for Galskab, en latterlig Overdrivelse. Man har lagt det Christelige ud i en endelig Commensurabilitet. Paa det Vilkaar synes man dog nok at man kan tage det Xstlige med uden at købe for dyrt.

#

NB22:76

#

Sandsebedrag i Forhold til det at prædike.

Derfor er det, at Sophisterne saa gjerne ville have Kirken propfuld at prædike i – skulde de sige hvad de have at sige i et tomt Rum, vilde de blive angst og bange for sig selv; thi de vilde mærke, at det angik dem selv.

Men den propfulde Kirke giver to Sandsebedrag: 1) at Taleren ikke kommer til at tænke paa sig selv, men bliver vigtig ved dette høist Alvorlige, at han udretter Noget, forkynder Læren for disse mange Tusinder, udstrøer Sæden o: s: v: 2). Det Sandsebedrag, at naar der er saa utallig mange Xstne, saa er da sagtens Fatter selv, hans Velærværdighed Xsten.

NB22:77

#

Man leer af den Syllogisme af den Stundesløse: skulde jeg ikke have mange Forretninger, jeg som holder 4 Skriverskarle, og snart maa antage een endnu: er den Syllogisme mere revelerende: skulde Xstd. ikke være til, naar der er alene 1000 Præster foruden Provster, Bisper o: s: v:

NB22:78

#

En Vanskelighed fra en anden Kant.

Og sæt saa der var et Msk., der havde Heroisme nok, eller erhvervede Heroisme nok til virkelig at kunne hade Fader og Moder o: s: v: for Xstdommens Skyld: Du, min Gud, at kunne det synes mig maatte være frygteligt og frygteligt at leve saaledes ene. Tag det Omvendte; tænk den eminenteste msklige Begavelse – og saa ikke at skulle have andet Selskab end en Spurv – dette er dog ikke saa frygteligt, som at et Msk. (et stakkels Msk) skulde leve hele Dagen igjennem og Dag ud og Dag ind ene i Selskab med Gud. Er dette, fordi jeg tænker ringe om Gud, nei, men det er fordi jeg tænker at der er en uendelig kvalitativ Forskjel mellem Gud og Msk., saa i den Forstand kan der ikke være Tale om Selskab med Gud, Msket ikke holde Selskabet ud, eller i ethvert Øieblik kun at have Forestillingen om Gud nærværende.

NB22:79

#

Et nyt Sving

af Pastor Paulli. Idag (anden Juledag) prædikede han om Stephanus. Han viste nu, at det var ikke noget man skulde »beundre«. Meget rigtigt, det skal nemlig fremstilles til Efterfølgelse eller til Ydmygelse. Dog

saaledes svingede Paulli ikke; nei, vi skulde ikke beundre det, men »give Gud Æren«. Det kan man ogsaa sige, men Pharissæerne sagde dog lige saa da de ikke vilde have Indtrykket af, at Xstus havde helbredet den Blindfødte.

NB22:80

#

Religieusitet – Politik.

At det for Alt kommer an paa »hvorledes« Noget sættes ind i Verden, den Redupliceren af Sætning i Form-Betjeningen i Forhold til denne Sætning: er mig mere og mere klart.

Ja, ganske kort kan man sige, at Forskjellen mellem Politik og Religieusitet [er], at Politik Intet vil vide om denne Reduplication, dertil er Politiken for travl, for jordisk, for endelig.

Thi Reduplicationen er af alle den langsomste Operation er egl. Evighedens.

Da Luther satte Reformationens Tanke ind, hvad saa? Saa blev dog ogsaa han, den store Reformator utaalmodig, han reduplicerede ikke stærk nok – han tog Fyrsterne til Hjælp ∴ han blev egl. Politiker, hvem det at seire er vigtigere end det »hvorledes« man seirer; thi religieust er det det eneste Vigtige »hvorledes«, just fordi den Religieuse uendelig er forvissat om, at han, eller Sagen skal seire, ja, at den egl. har seiret – derfor har han ene at passe paa »hvorledes« ∴ at reduplicere.

Tag det Mindre. Hvori ligger egl. Feilen i det Spandet-Grundtvigske nu paa Rigsdagen? Deri, at de i Forhold til en religieus Sag ikke reduplicere ∴ ikke betjene den religieust men politisk, kalde Xstdommens argeste Fjender til Hjælp for at trænge igjennem ved Ballotation. Men dette er irreligieust; derimod var det politisk rigtigt sagt af Vespasian: at man ikke skal lugte til Penge – at Penge som Afgift fra et Horehuus lugte lige saa godt som andre.

Her er det igjen Utaalmodigheden, der forstaaer, at hvis man skal reduplicere ∴ religieust betjene en religieus Sag i vor Tid, saa har det lange Udsigter med at trænge igjennem. Saa griber man til, vil profitere af den Skin-Eenhed med politisk Radicalisme og vil seire ved Hjælp deraf.

Sandeligen ethvert saadant Forsøg bereder mere og mere det Religieuses Undergang; thi Mskene faae mere og mere Foragt for det Religieuse. I Øieblikket seer det ud som var det Religieuse hjulpen; men det

er netop Veien til Undergang; thi bagefter foragter Politiken Religieusiteten, da den godt seer, at den er demoraliseret.

NB22:81

#

Skrifttemaalets Afskaffelse

en Samvirken af Menighed og Præster. Menigheden blev bange for at gaae til Skrifte; Skriftestolen bragte En Sagen altfor nær. Præsterne bleve bange for at høre Skrifte; Sagen bliver altfor alvorlig.

Og hele Xstdommens Forkyndelse blev Talekunst, Veltalenhed, der ganske rigtigt udelod det afgjørende Christelige: Applicationen, den Enkelte.

NB22:82

#

Vendingen i Xstdommens Forkyndelse svarende til den Geistliges Situation.

Saa længe Geistligheden i Menneskenes Øine var det Ophøiede, det Sacrosante, saa længe gik det med at Xstd. forkyndtes i sin Strenghed. Thi om Geistligheden end ikke selv tog det saa strengt, saa vovede man ikke at raisonere over Geistligheden, og denne kunde godt lægge Byrden paa, vove at være streng.

Men efterhaanden som denne Nimbus forsvandt, saa kom Geistligheden i den Situation, at blive selv controlleret. Saa var der ikke Andet at gjøre end at slaee af paa Xstd. Og saa slog man saa længe af, til man tilsidst naaede en fuldkommen Conformitet med en jævn verdslig Digten og Tragten – der saa blev forkyndt at være Xstd. Det er omtrent det nu værende protestantiske.

Det Gode er, at det nu ikke mere lader sig gjøre med at være streng mod Andre, naar man ikke er det mod sig selv. Kun En der virkelig er streng mod sig selv, kan i disse Tider vove at være streng ell. at forkynde en strengere Xstd, det kan gaae ham galt nok endda.

Forresten som det er gaaet efter en stor Maalestok med Geistligheden, saaledes gaaer det ogsaa i de mindre Forhold. Der opkommer en Magt, som i Opinionen faaer Hævd paa at skulle være den strenge, streng mod Andre – og man tænker ikke paa at være streng mod den. Saaledes opkom

Oppositionen i Staterne. Man gjorde slet ingen Fordringer til Oppositionen, at den skulde være uegennyttig o: s: v: - nei Opmærksomheden ledtes hen paa, at Oppositionen skulde være streng mod Regjeringen. Og da den Maade, paa hvilken Oppositionen gjorde sig betalt, var af en ny Art, ikke var ved at faae Embeder o: D:, saa indbildte man sig, at Oppositionen det var Sandheden. Det er nu ogsaa et Tilbagelagt - og det er altid et Gode.

NB22:83

#

Motiv til en Prædiken.

Pludselig en Søndag lade som var det idag Nytaarsdag, hvad jo ogsaa i en vis Forstand er Sandhed, for ret at faae Indtrykket af Tidens Forsvinden. Paa den almdl. Nytaarsdag ere Folk dog maaskee for vel forberedte.

#

NB22:84

#

»Min Sjæl Lov Herren og glem ingen af hans Velgjerninger«

Nei glem ingen - o, men hvo har en saadan Hukommelse! Saa lad mig da idetmindste ikke glemme den Din Velgjerning, at Du bærer over med min Glemsomhed.

NB22:85

#

R. Nielsens sidste Bog [a] »dogmatiske Oplysninger belyste«

[a] R. Nielsens sidste Bog: dogmatiske Oplysninger belyste.

I Slutningen hvor han taler om Forholdet til Pseudonymerne og mig, er der dog et Komediespil.

Han veed meget godt, hvilken min Dom er, hvad jeg misbilliger og deriblandt ogsaa fra Ideens Standpunkt Angrebet paa Martensen; han veed meget godt, hvad han sandere end den hele Productivitet burde have gjort; han har tilstaaet atter og atter, at han selv forstaaer at jeg har Ret – men han mener, at det er saa høit, at hvis jeg vilde foredrage det offentligt vilde det ikke blive forstaaet.

Nu hvad det Sidste angaaer, fik vi da at see. Men jeg finder det ikke passende for mig offentlig at reclamere hvad han i Henseende til Udvikling skylder mine Samtaler – det er under min Værdighed.

Forresten er det maaskee godt, at det er saa. Thi gjorde jeg det, fik jeg vel i R.N. min argeste Fjende – og ProfM. o: s: v: vilde, foruden at profitere af at jeg skaffede dem af med R. N., tillige juble over, at jeg nu igjen havde gjort Noget, som i Mængdens Øine kunde forklares som Galskab – fordi det vilde være for idealt.

Yttre mig egl. om Nielsen kan jeg ikke, uden at reclamere hvad han i Henseende til Udvikling skylder mine Samtaler (medens jeg forresten med den strengeste Samvittighedsfuldhed har holdt mig udenfor hele hans Productivitet, fra enhver Viden om den før den var officiel) – men det er som sagt under min Værdighed.

Skulde Nogen tale derom maatte det være Prof. Nielsen selv. Men den Profit synes han at ville have: at have faaet Tanker forærende som han nu frisk væk bruger som sine. At levere en virkelig værdifuld Opfattelse af min Forfatter-Virksomhed, at fatte Pointerne ret o: s: v:; formaaer Ingen uden jeg selv. Nielsen har jeg nu sat ind i det – og det vil han nu offentlig udgive som hvad han har naaet ved Læsning, ene og alene ved Læsning af Skrifterne.

Men Grunden, hvorfor jeg saa længe har holdt ud med ham og i Kraft af Pligt bestandigt troet det Bedste, er fordi jeg har behandlet den hele Sag med ham religieust. Det var ved en stærkere end almindelig Mindelse af Tanken om Døden, at [jeg] meente at gjøre et Forsøg paa at sætte en Anden ind i Sagen. Jeg valgte N., der selv tidligere havde søgt Tilnærmelsen. Jeg døde imidlertid ikke. Saa fik Sagen en anden Betydning for mig, det blev nu Spørgsmaalet, da jeg engang havde sat ham ind i Sagen, om det ikke kunde være Styrelsens Villie, at jeg skulde tage idetmindste een Tilhænger. Men Alt blev dog behandlet som Prøve, hvorfor jeg saa omhyggeligt holdt mig uvidende om hans samtidige Productivitet, indtil den var officiel. Men bestandigt blev Forholdet til ham behandlet religieust, og derfor følte jeg mig forpligtet til at troe trods al min Forstands Indsigelser, jeg følte mig forpligtet til at troe ham, saa meget mere som han bestandigt talte om, at han nok kom lidt efter lidt, at næste Gang vilde det blive bedre o: s: v:.

Men jeg seer jo nok, hvad han dog egl. har villet.

Nu for Sagens Skyld er det mindre vigtigt; thi hvis han ellers har forstaaet det Meddeelte rigtigt og belyser min Sag rigtigt, saa lad ham beholde den Profit: at han selvstændigt, blot ved Læsning af Skrifterne har vundet det, han egl. skylder mine Samtaler.

Men jeg har i en vis Forstand lidt meget under dette Forhold: der er noget Veemodigt og noget Indignerende i at see et Bedrag saa lige under Ens Øine. Dog har jeg ogsaa havt saare meget Gavn deraf, thi jeg har lært meget.

Det havde været glædeligere at see et Msk. vundet for en renere Idee-Tjeneste, og saaledes fremmende Sagen, istedetfor dette: at de colliderende Egoismer nu bliver det Fremmende. Thi at der er Personligt mellem ham og Martensen, det lægger N. heller ikke nu mere Skjul paa for mig, han mener at det er det Concrete i Livet, som hjælper En til at komme i Gang. Og hvad sig selv angaaer, da forklarer han nu atter og atter, at han jo ikke er bedre end de Andre – ak, men det var jo dog det, han fra Begyndelsen ville foranledige mig til at troe. Det vil sige, han mener nu omtrent at have naaet hvad han ønskede: han er sluppet ud mig forbi og har faaet fat paa Martensen; han er ved mine Samtaler beriget med en Productivitet, som han længe kan leve af, og som han ikke agter at gjøre Rede for, hvorfra han har. Hvad han benytter af Skrifterne er han nu engang nødsaget til at vedgaae, da Omverdenen controllerer ham (havde det ikke været saa, saa havde han heller ikke gjort det, hvad hans første store Bog var et sørgeligt Beviis paa), men det Andet, kan jo Ingen kontrollere uden jeg – og at gjøre det vilde være langt under min Værdighed.

NB22:86

#

Videnskabelighed – Xstd.

Jeg siger bestandigt: Ære være Videnskaben o: s: v:

Men Sagen er al denne Videnskabelighed har man efterhaanden søgt at popularisere, den er trængt ned i Folket – og sand Religiositet er gaaet fløiten, den eksistentielle Respekt tabt.

Tag et Barn. Istedetfor at befale det, at det i dette enkelte Tilfælde skal fornegte sig selv, meddele det saa et Foredrag om Selvfornegtelse, maaskee en verdenshistorisk Oversigt over forskellige Opfattelser af Selvfornegtelse o: s: v: et saadant Barn maatte jo blive forrykt.

Og det er Slægten ogsaa i religiøs Henseende, om

ikke forrykt saa forrykket.

Der er intet Andet her at gjøre, end at splitte ad, at faae den Enkelte til en Side ham existentielt ind under Idealet.

Dette er min Operation.

Og hvad nu forresten den theologiske Videnskabelighed angaaer, da bevæger den sig ogsaa i reent feile Kategorier, lægger Alt ud i ligefremme Kategorier.

Tag Bestemmelsen: Hellig-Skrift. Saa siger man: skal det være Hellig-Skrift, saa maa der da ogsaa være Overeensstemmelse i end det Mindste. Sludder! Dette er det msklige Begreb af det Guddommelige. Nei, en hellig Skrift fordrer »Tro«, og just derfor maa der være Uovereensstemmelser, at Troens Valg kan finde Sted, eller Troen blive et Valg, og Forargelsens Mulighed spænde Troen.

Tag blot msklige Forhold. Dersom En havde en Ven og vilde prøve hans Tro eller fordre Tro, mon han da vilde meddele ham fE. en Efterretning, hvori der var den fuldeste Overeensstemmelse indtil det Mindste? Nei, vilde han sige: er det at fordre »Tro«? Nei, han vilde lade indflyde smaae Uovereensstemmelser, og nu vilde det vise sig, om Vennen vilde »troe.«

Det er med Begrebet Hellig-Skrift som med Begrebet »Gud-Msk.« Ogsaa det lægger Videnskaben ud i ligefremme Categorier, skal En være Gud-Msket, saa maa det da ogsaa være ligefremt ganske vist, siger Videnskaben. Nei Tak, siger Gud, Du har nok glemt hvad det er at troe; der maa netop ikke være den ligefremme Kjendelighed, men Forargelsens Mulighed.

Saa meget burde dog virkelig Videnskaben selv forstaae.

NB22:87

#

Bagvendt.

Der gives virkelig Folk endnu i vor Tid, der rose sig af ikke at smigre for Konger og Fyrster – der ingen Magt mere have; og det siges smigrende til – Mængden.

Men Traditionen om at Smigrerie er at smigre Konger

og Fyrster er endnu saa nærværende, at man paa den Maade profiterer dobbelt.

NB22:88

#

»Indøvelse [a] i Christendom« - og mig.

[a] »Indøvelse i Christendom« - og mig.

Enhver, altsaa og Enhver, der vil være Lærer, er i det Tilfælde, at han ved Hjælp af Phantasie og intellectuelt raader over en langt høiere Opfattelse af den eksistentielle Sandhed, [end] den hans virkelige Liv udtrykker eller kommer til at udtrykke. Thi til saaledes at fatte det Sande fordres meget mindre end til at være det.

Her er nu Collisionen for det enkelte Individ. Er han egoistisk forelsket i dette Verdslige, saa fortier han den høiere Opfattelse, og gjør det Maximum, hans Liv udtrykker til saadan Maximum. Derved sikkrer han sig selv i Selvbehagelighed, og bliver elsket af Andre som Den, der ikke gjør Sagen for svær.

Jeg har selv alvorlig taget den Sag under Overveielse. Jeg har et Øieblik meent at man ikke burde meddele hvad der eksistentielt gaaer over Ens Kræfter. Tillige er der ogsaa noget Piinligt deri, og man udsætter sig for mange Ubehageligheder med Mskene, der ikke kunne lide at Sagen drives saa høit, og derfor ikke glemme at for[e]holde En, hvad man da forresten selv har vedgaaet, at man heller ikke selv eksistentielt udtrykker det.

Men jeg mener, at man skylder baade Gud og Sandheden at gjøre det. Det er vistnok saa ugeneret og saa fornøieligt ikke at faae Maalestokken større end at man rigelig kan udfylde den, især naar man saa tilmed er en af de Fremmeligste maaskee den Fremmeligste paa Scenen. Og derimod er det at forspilde sig selv alt Dette naar man beslutter sig til at notere den Idealitet, hvorved man saa ogsaa bliver ilde lidt af Mskene.

Dog er det, som sagt, efter min Mening Pligt mod Sandheden, mod Ideen. Det der fra Slægt til Slægt har bragt Sandheden mere og mere tilbage er just den Selviskhed, den Mangel paa Mod, at Ingen har vovet at hade sig selv for saa at skaffe Plads for Idealet.

Det er ogsaa »Skylden« i det Mynsterske.

Ved Hjælp af Indøvelse i Xstd. har jeg for min Deel gjort Forsøget.

#

NB22:89

#

En egen Vanskelighed.

Det hedder dersom Du har de jordiske Goder o: D:, da glæd Dig derved – men, siger Præsten, Du skal tillige betænke, at de hvert Øieblik kunne tages fra Dig, og siger Præsten, denne Betragtning skal hjælpe Dig til den sande Nydelse.

Her er igjen noget Bagvendt. Dersom nemlig et Msk. virkelig kunde fastholde, at alt Det, han menneskeligt glæder sig ved, kan fratages ham hvert Øieblik, dersom han virkelig hvert Øieblik kan fastholde det: saa er han væsentligen »Aand,« og saa vil i samme Øieblik egl. disse jordiske Goder ingen Betydning have for ham.

Præsten tager her som sædvanligt den høiere Bestemmelse, lader som var det at blive »Aand« ganske ligefrem et Gode, istedetfor at det kun aandelig forstaaet er et Gode, og et Gode, som derfor vi Msker, som endnu ikke ere blevne Aand, egl. gyse tilbage [for].

At det lader sig gjøre paa een Gang at være Aand (i ethvert Øieblik at kunne forstaae, at Det, jeg msklig glæder mig ved, hvert Øieblik kan tages fra mig) og saa dog kunne ret glæde sig derved: det er et moderne Paafund, til Grund for hvilket ligger, at man aldrig existentielt gjør Alvor af med at fastholde den Tanke at i ethvert Øieblik Alt kan tages fra En – og saa kan jo rigtignok den Tanke ikke komme til at forstyrre En i at glædes ved det Jordiske. Den Gang man gjorde Alvor af med det at blive Aand, da viste Conseqvensen sig ogsaa strax, at hele det Jordiske tabte sig for En.

Skal vi, som vi nu tildags lever, være sande for Gud, maae vi tale saaledes: jeg forstaaer nok, at det at blive Aand er egl. Fordringen, men kunde jeg ikke ved en lille Indulgents, som Naade faae Lov til ikke at lade slige Tanker komme mig altfor nær, thi jeg vilde saa gjerne barnligt glæde mig ved det Jordiske, og Herre Gud, jeg gjør mig jo ikke stærkere end jeg er, jeg er kun et Barn.

#

NB22:90

#

Motiv til en Prædiken ell 4 Prædikener.

[a] Gjøres maaskee bedst til Skriftetaler, med stærk Benyttelse af Situationen i Skriftestolen: for Gud som Enkelt.

4 Linier, som jeg etsteds har læst hos Sriver; han kalder dem et Vers skjøndt de ikke rime, og fortæller at han har læst dem i [et] Huus skrevne over Døren ell. Deslige – saaledes gjorde man vel i gl. Dage, nu indskrænke vi os til i det Høieste at skrive lidt over Gravens Indgang, som jo dog den Afdøde ingen Brug kan have for, da det nu er bag efter.

1) Som Du troer, saa lever Du.^b

b Det er det gl. Socratiske: naar En siger, at han har forstaaet, at det og det er det Rette, og ikke gjør det, saa har han heller ikke forstaaet det. Det Latterlige med Forsikringer om at have en Overbeviisning, da Handling er den eneste tilforladelige Forsikkring. Det seer man let i endelige Forhold. Dersom en Pengemand vilde forsikre og maaskee i et henrivende Foredrag udvikle, at det i dette Øieblik var det eneste Rigtige at købe 3 pc Obligationer – og han saa selv købte 4 pc: mon det saa var hans Overbeviisning, at det var det Rigtige.

[c] 1) I Forhold til Omverdenen der er det nok med at Du siger, at Du troer Det og Det, vi kunne ikke saaledes kontrollere et Msk. Men her er Du for Gud; og Evighedens Dom vil blive: som Du har levet saa har Du troet; det hjælper ikke at sige: Herre Herre – Troen kjendes af Frugterne.

At det altsaa ikke er, som man mener, at Ens Tro staaer i et ligegyldigt Forhold til Ens Liv, at man kan troe Eet, og Ens Liv udtrykke noget Andet. Nei, om end Din Mund siger noget Andet: Det, Dit Liv udtrykker, det er Din Tro.

2) Som Du lever, saa dør Du.

[d] Skriftemaalets Situation har Lighed med Dødens: at være ganske ene – for Gud. 2) Vi fjerne saa meget som muligt Tanken om Døden, vi ville ikke forstyrres af den – og Xstd. vil just bringe os den saa nær som muligt. Tilstaae det: saaledes leve vi, vi forholde os til Xstd. ligesom Den, der sætter en Sum ind i et Begravelsesselskab, et Muligheds Forhold, og regne paa at blive Xstne i Døden – men som Du lever, saa dør Du.

Døden er jo ogsaa mulig i ethvert Øieblik – og den sildige Omvendelse mislig.

Det at døe er ikke noget for sig, men Productet af Ens Liv. Ikke Noget, der hænder En, men som hører med til Ens Liv.

3). Som Du døer, saa farer Du heden.

At det at døe altsaa ikke er at blive borte, forputte sig i Jorden o: D:

[e] 3) Altsaa Du er udødelig; uleilige Dig ikke med at tvivle derom, ei heller med at faae det beviist. Du er udødelig. Du farer heden – og Evigheden er ikke Skyggernes Land – men Klarhedens, Gjennemsigtighedens, hvor alt bliver aabenbart, holdt op for Lyset – og saaledes er Skriftemaalet det ogsaa, betænk Du vel; Du er ene for Gud og han er idel Klarhed, han boer i et Lys, som Ingen kan trænge ind til, men han er et Lys, som gennemtrænger Alt. O, benyt Øieblikket, til frivilligt at ville blive ganske aabenbar: bag efter er det for silde, naar Du i Evigheden tvinges til at blive ganske aabenbar.

4) Som Du farer heden, saa bliver Du.

Frygtelige Alvor! Altsaa saa er det afgjort og som det nu er, saa bliver det. Hvo har Styrke nok til at bære Trykket af denne Tanke! Blot en Forbryder dømmes paa Livs-Tid (altsaa kun for disse faae Aar, ikke for evigt): i det Øieblik Dommen forkyndes ham, næsten segner han. Og dog, forstaaer han det ikke ganske bogstaveligt; selv i det første Øieblik underskyder han den Forestilling, at i Tidens Løb er dog Benaadning mulig. Men i Evigheden er der intet Tidens Løb. Blot to Venner ell. to Elskende skilles ad, og sige til hinanden vi sees aldrig mere – det overvælder dem. Og dog forstaae de det ikke ganske bogstaveligt end ikke i første Øieblik. De underskyde den Forestilling: Fremtiden har mange Muligheder og i den Tid kan skee meget. Men i Evigheden skeer der Intet, Alt bliver som det er, og der er ingen Fremtid – og dog en evig Fremtid. Frygtelige Alvor.

#

NB22:91

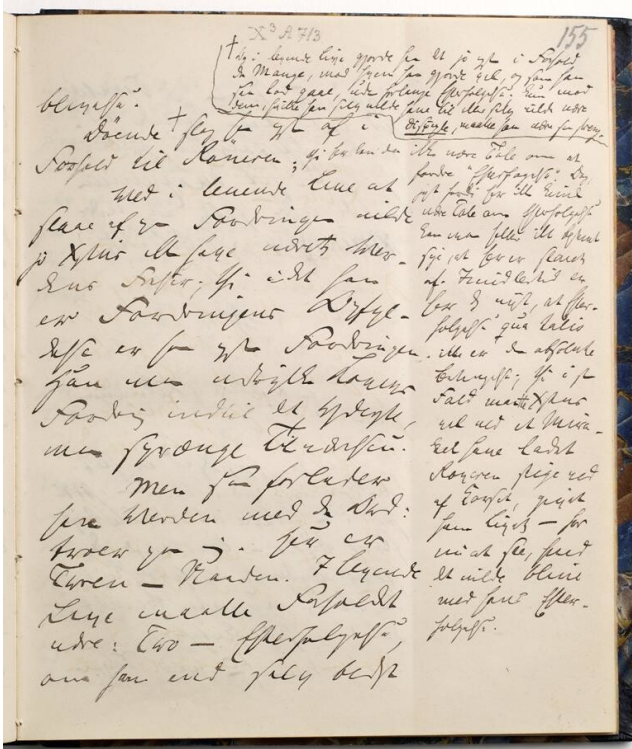
#

Samtidigheden med Xstus - Naaden.

I Samtidigheden kan Xstus end ikke slaae det mindste af paa Fordringen; thi saa vilde jo hans eget Liv være forandret, han skulde jo opfylde Loven indtil det Yderste.

Derfor vredes han heller ikke, over at Ingen kan være hans Discipel.

Saa dør han, og Døden er Naadens Til

4. Journalen NB22, s. 155. Øverst på siden ses marginaltilføjelsen NB22:91.a blivelse.

Døende^a slog han ogsaa af i Forhold til Røveren;

a Og i levende Live gjorde han det jo ogsaa i Forhold til de Mange, mod hvem han gjorde vel, og som han saa lod gaae, uden [at] forlange Efterfølgelse; kun mod dem, hvilke han selv vilde have til eller selv vilde være Disciple, maatte han være saa streng.

[b] thi her kan da ikke være Tale om at fordre »Efterfølgelse«. Dog, just fordi her ikke kunde være Tale om Efterfølgelse kan man heller ikke bestemt sige, at her er slaaet af. Imidlertid er her dog viist, at Efterfølgelse qua talis ikke er den absolute Betingelse; thi i saa Fald maatte Xstus

vel ved et Mirakel have ladet Røveren stige ned af Korset, givet ham Livet – for nu at see, hvad det vilde blive med hans Efterfølgelse.

Ved i levende Live at slaae af paa Fordringen vilde jo Xstus ikke have været Verdens Frelser; thi idet han er Fordringens Opfyldelse er han ogsaa Fordringen. Han maa udtrykke Lovens Fordring indtil det Yderste, maa sprænge Tilværelsen.

Men saa forlader han Verden med de Ord: troer paa mig. Her er Troen – Naaden. I levende Live maatte Forholdet være: Tro – Efterfølgelse, om han end selv bedst forstod, at Ingen i Samtidighed med ham kunde udtrykke Efterfølgelsen, hvilket jo ogsaa i sit Maximum vilde være selv at være Forbilledet.

NB22:92

#

En Opfattelse af Xstdommen.

Man kan sige, Xstd er slet ikke kommet ind i Verden, for i den Enkelte at udvikle disse store Dyder – tvertimod de store Dyder, og det Heroiske i den Retning var netop fremtrædende i Hedenskabet.

Men saa var Sagen igjen den, at just fordi »Idealet« *κατεξοχήν* ikke var Hedenskabet bekjendt, saa foranlediges den Enkelte til at indbilde sig, at han næsten selv kunde være Idealet, og hovmode sig deraf, saa Modsætningen blev mellem: disse Heroer, og Resten af Msker, som vare noget nær Fæ.

Da viser det sande Ideal sig. Det sande Ideal gjør det aabenbart at Alle trænge til Naade, ydmyger Alle. Selviskhedens Forskjel kan ikke holde sig – thi lige overfor Idealet trænger den Stærkeste lige saa fuldt til Naade som den Svageste. Og Idealet forvandler i en vis ophøiet Forstand al den Fuldkommenheds-Forskjellen mellem Msk og Msk til en Spøg.

Saaledes kom Xstd. ikke ind for at udvikle i den Enkelte disse heroiske Dyder, som for at tage Selviskheden bort, og sætte Kjerligheden, »lader os elske hverandre.« Der bliver ikke saa megen Tid og Flid at anvende paa at perfectionere sig selv til et vist Maximum – hvori der saa let kan være en Selviskhed – som i at virke for Andre.

Men dette kan saa igjen tages forfængeligt, saa man reent glemmer den egne Udvikling over Travlhed for at virke. Saa maa Intensiteten drages frem igjen.

Dog er det altid en farlig Sag for stærkt at urgere Forskjellen mellem sande og falske Xstne, naar der

som Kjende paa de første anføres det mere heroiske eller Deslige, thi saa kan det saa let blive Hedenskab.

Jeg har derfor ogsaa bestandigt urgeret, at Xstd. ret er for fattig Folk, der maaskee slide og slæbe hele Dagen og neppe kunne erhverve det Daglige. Jo mere Begunstigelse jo vanskeligere bliver det at blive Xsten, thi Reflexionen kan saa let tage en forkeert Retning.

Mit Ønske var det ogsaa bestandigt at prædike for den Menigemand. Men da saa Pøbelagtighedens Presse gjorde Alt for at fremstille mig som gal i den menige Mands Øine, saa maatte jeg en tidlang opgive dette Ønske, men jeg kommer nok tilbage der igjen.

NB22:93

#

Har et Msk. Lov til at ville sin egen Undergang?

Nei. Hvorfor ikke? Fordi noget Saadant enten har sin Grund i Livslede o: D: - og saa skal han være saa god at bekæmpe den. Eller det er at ville være mere end Msk. Thi sandt nok, der gives Tilfælde, hvor ogsaa msklig Forstand kan see: her vilde et Offer gjøre en uhyre Virkning, ret skaffe Plads. Men at ville sin Undergang er dog for høit for et Msk.

Det at ville sin Undergang er saa høit, at kun det Gudd. kan have denne Villie fuldkommen reen. I ethvert Msk., der vilde noget Saadant, vil der altid være en Tilsætning af Tungsind. Her ligger saa Feilen. Maaskee er det et tilbagetrængt Ønske o: D:, Noget, han dog egenmægtigt despererer over (thi for Gud er Alt muligt) og nu kaster hans Lidenskab sig paa den Art Heroisme.

Men dette er ikke tilladeligt. Et Msk. skal for Gud vedgaa sine Ønsker, mskligt see at faae dem opfyldte, bede Gud om at han vil gjøre det - og saa overlade det til Gud, om han muligt just ad den Vei skal gaae sin Undergang imøde. Kort et Msk. skal være Msk.

NB22:94

#

Mildheden.

Jeg troer jeg tør sige om mig selv, at jeg vistnok - dog at naturligviis denne Gave kan tages fra mig naar det skal være - disponerer over en Pathos i Retning af at

forkynde Xstdommens Mildhed som Ingen af dem, der hos os forkynder den.

Det er noget som ogsaa en dybere Psycholog maatte blive opmærksom paa, thi just den Angest med hvilken jeg fremstiller det Forfærdende, viser, at jeg er bange for de Kræfter, der i modsat Retning ere betroede mig, at jeg skal komme til at virke reent bedaarende.

Mildheden er saa eiendommelig for mig, at jeg ligesom ikke kan faae den frem; det er mig som brød den først ret frem, saa vilde jeg udaande i den, og prædike Mskene ind i en Tryghed, der næsten kunde blive Overgivenhed eller idel Sorgløshed.

Det er med det at have Mildhed i den Forstand, ligesom med det at have Følelse. Just jo dybere Følelse, jo mere er der en Angest for at lade sig mærke med den, fordi man meget godt veed, efter hvilken uhyre Maalestok den saa vil bryde frem.

#

NB22:95

#

Salvianus Massiliensis adversus avaritiam Opera p. 218:

Multiplicatis enim fidei populis, fides imminuta est; et crescentibus filiis suis, mater ægrotat; factaque es, Ecclesia, profectu tuæ foecunditatis infirmior atque accessu relabens, et quasi viribus minus valida. Diffudisti siquidem per omnem mundum religiosi nominis membra religionis vim non habentia, ac sic esse coepisti turbis opulens, fide pauper, quanto ditior multitudine tanto egentior devotione; largior corpore, angustior mente; eademque, ut ita dixerim et in te major et in te minor, novo pene et inaudito genere processus et recessus, crescens simul et decrescens.

cfr. Statsleben des Clerus im Mittelalter v. Sugenheim Berlin 1839 1 D. p. 11 og 12 not.

Salvianus de Gubernatione Opera p. 187.: terras, quas Romani polluerant fornicatione, nunc mundant barbari castitate ... Nullæ pene urbes lustris, nullæ omnino impuritatibus vacant, nisi illæ tantum, in quibus barbari esse coeperunt.

cfr. Sugenheim 1 D. p. 15 og 16 not.

NB22:96

#

Forunderligt nok,

det var Eva, der forførte Manden: til Vederlag er der ingen Opgave, der saaledes tiltaler en Qvinde, som den, at blive elsket af En, der har været forvildet, og som nu ved at elske hende vil lade sig føre paa rette Vei. Det tiltaler en Qvinde i den Grad, at hun ikke sjældent bliver bedraget just paa den Maade, fordi en Saadan bilder hende Alt ind – og hun troer Alt – maaskee ogsaa fordi det tilfredsstillende hende saa meget den Tanke: at være Mandens Frelser.

NB22:97

#

Anger.

Forfærdelsen over Skylden, Synden er vistnok ikke stærkest i det første Øieblik. Tværtimod just naar en længere Tid er gaaet, og der er gjort Fremgang i det Gode – naar saa da et saadant Msk. maaskee tilfældigviis kommer til at høre eller læse om, hvorledes et andet Msk, der har gjort sig skyldig i det Samme, blev fortabt: da vaagner Forfærdelse. I Skyldens første Øieblik har Synden Selvopholdelses-Magt i Msk, og dette giver ham i en vis Forstand Kræfter, sandselige Kræfter, Fortvivlelsens Kræfter til ikke at ville dvæle ved Skylden.

NB22:98

#

Den moderne, frugtbringende Christendoms-Forkyndelse.

Klogskabslære

eller

(Quid pro quo. eller Marens Hemmeligheder.)

Hvorledes egl. Xstd. skal forkyndes, kan man let faae

at vide ved blot endog flygtigt at læse det N. T.

Dog dette er Antiqueret.

Her Exempler paa det Moderne betræffende Forholdet mellem Lære og Existeren.

Var det fE dette Christelige, der skulde fremstilles, at Christendommen dog egl. holder paa den ugifte Stand – og Du selv er ugift: nei, det skal Du ikke foredrage; Du kunde jo risikere at Menigheden troede det skulde være Alvor, og saa vilde de raabe: Overdrivelse, Overdrivelse. Nei, Du maa vente til et senere Moment i Dit Liv, naar Du selv er lykkelig og vel gift – da kan Du med Held prædike derom paa en frugtbringende Maade til Menighedens Opbyggelse, Contentement og Fornøielse. Var det dette Christelige, der skulde fremstilles, at forsaavidt Xstd. indlader sig med Ægteskabet, holder den paa, at man kun gifter sig een Gang – og Du selv er gift men første Gang: nei, saa er det ikke Noget for Dig; Du risikerer, at Menigheden troer, det er Alvor, og saa vil den raabe: Overdrivelse, Overdrivelse. Nei vent til Du selv har giftet Dig anden Gang, saa kan Du prædike derom med Held paa en frugtbringende Maade til Menighedens Opbyggelse, Contentement og Fornøielse. Var det dette Christelige, der skulde fremstilles: at den sande Xsten lever i Armod og Fattigdom – og Du selv er en fattig sølle Djævel – nei, det er ikke Noget for Dig, det vil blive erklæret for Overdrivelse. Du maa vente med at prædike derom til Du faaer et godt Embede; og har Du faaet et meget fedt Embede, saa kan Du med Held paa en frugtbringende Maade prædike derom til Menighedens Opbyggelse, Contentement og Fornøielse. Er Du »Ingenting«, skal Du ikke indlade Dig paa at prædike om, at den sande Xsten foragter Verdens Ære, Stjerner og Baand og Titler. Menigheden vilde raabe: hvilken Overdrivelse! Nei, skal Du med Held prædike derom paa en frugtbringende Maade til Menighedens Opbyggelse, Contentement og Fornøielse, maa Du idetmindste være Ridder af D. – Og excellerer Du i den Art Xstds Forkyndelse, saa bliver Du Excellence, det er, som Philosopherne sige, en nødvendig Udvikling.

Loven i den oprindelige Xstd var: Dit Liv skal afgive Garantien for hvad Du siger. Det Moderne er: Dit Liv skal, ved at udtrykke lige det Modsatte af Det Du deiligt afskildrer og henrivende udmaler, afgive Garantien for, at det Hele er Commerce, theatralisk Nydelse – saa siger Menigheden: det var ved Gud en deilig Prædiken.

NB22:99

#

»Efterfølgelsen«

ak, med den bliver det gjerne saaledes, at det i en egen Forstand kan siges: den følger efter, saa langt bagefter som var det ikke Efterfølgelse.

NB22:100

#

Det N. T.

er dog som en Satire over os.

Det N. T. indeholder Trøst og atter Trøst for Dem, der maa lide for Xsti Skyld - det forudsætter udenvidere, at den Xstne lider for Læren, og meddeler nu Trøst - og over disse Texter skal der prædikkes for os, som Intet ville lide.

NB22:101

#

Omvendt Retning.

Endnu bestandigt bevæger man sig i den Retning: at fuldkommengjøre Meddelelsesmidlerne, at Piat-Meddelelsen kan faae større og større Udbredelse. Og Ingen synes at tænke at Opgaven dog snarere var, om man i Retning af Piat og alt Deslige, hvori Staterne omkommer, kunde opdage røgfortærende Maskiner.

#

NB22:102

#

Besyderlig Art Redelighed hos en Forbryder.

Jeg har læst i Thiele: die jüdischen Gauner om en Löwenthal en berygtet Berliner Indbrudstyv. Han var Jøde. Begyndte først med allehaande Smaatyverie; men kom saa galt derfra, at han ved høitideligt Løfte under aaben Himmel (hvilket Jøderne tillægge sær Betydning, saaledes fortæller idetmindste Thiele) lovede Gud aldrig mere at inklade sig paa Sligt. Det

holdt han – fra det Øieblik blev han Indbrudstyv. Saa da han sidste Gang kom ud af Straffe-Anstalten, lovede han igjen Gud aldrig mere at gjøre Indbrud. Det holdt han – han blev nu Bedrager.

Om ham fortæller Thiele ogsaa, at han, da Nysølvet den Gang begyndte at komme op, bedrog paa følgende Maade. Han købte Nysølv – solgte det for Sølv, men for at dupere, betroede han Kjøberen, at det var stiaalne Varer, og derfor kunde han sælge dem saa billigt.

NB22:103

#

En Apostel i vor Tid.

Dersom jeg tænkte mig en saadan i vor Tid, han vilde vel reent afholde sig fra at prædike, for om muligt at faae henledet Opmærksomheden paa det at existere, at prædike ved existentielt at udtrykke Selvfornegtelse, Xsti Efterfølgelse o: s: v:. Hvor skulde han ogsaa med Munden kunde hamle op med disse Veltalenheds-Kunstnere, der nu prædike – og aldeles skjule over det at existere.

Man castrerer et Msk. for at gjøre ham til Sanger, der kan tage saa høie Toner, som intet naturligt Msk. kan det: saaledes ere ogsaa disse Talere, christelig forstaaet, Castrater, berøvede den egl. Manddomskraft, der er et Existentielt – men Tonen kan de tage saa høit, saa henrivende o: s: v: som ingen sand Xsten kan.

NB22:104

#

Satire over Biskop Mynster.

Tænk paa ham – og tænk saa paa det Ord, der indeholder Beskrivelsen af den Xstne: den Christne er som en Fremmed og Udlænding i denne Verden.

#

NB22:105

#

Overtro.

At Genier, ogsaa Forbrydere (hvad Vidocq i hans wahre Pariser-Geheimniße 2^{den} Deel gjør opmærksom paa) kort Alle, der paa een eller anden Maade ere stillede udenfor det Almene, ere overtroiske, hvad Under vel? De have ingen impressa vestigia for deres Fod, trænge frem ad ubekjendte eller ad forbudne Veie, derfor ere de opmærksomme efter en ganske anden Maalestok end Andre og ogsaa paa ganske andre Ting end Andre. Mængden af Msker leve egl. ikke, ere blot Repetitioner, have deres Liv indenfor det Sandsynliges Tryghed, derfor ere de ikke overtroiske, det vil sige, de mærke ikke, at denne deres Tro paa det Sandsynlige, og deres Tryghed indenfor det Sandsynlige er i en anden Forstand en uhyre Overtro.

NB22:106

#

En psykologisk Bemærkning.

Naar Vidocq (wahre Pariser-Geheimniß[e] 3^{die} B.) beraaber sig paa sin Erfaring, at han udelukkende har brugt dømte Personer til sit Politie (besynderligt nok: det hemmelige Sikkerheds-Politie) og altid fundet dem til at troe: saa maa – hvis dette nu forholder sig rigtigt – ikke oversees, at maaskee ingen Forandring for en Forbryder er saa opmuntrende til at blive redelig, som just den fra: Forbryder – til Politie. Det er hos mange Forbrydere ogsaa en Slags Trang til det eventyrlige, der foruden meget Andet, holder dem paa Forbryderbanen. Men denne Trang tilfredsstilles ganske, naar de blive ansatte som Politie.

Det er langt vanskeligere for en Forbryder at bevares, naar han fra at have været Forbryder skal gaae til en simpel borgerlig Beskjeftigelse,^a end naar han kan være saa heldig at blive Politie.

a til det daglige stille Liv, der ingen Motiver frembyder for hans Skarpsindighed og Combinationer, ingen Virksomhed for hans Phantasie, ikke den Adspredelse som ligger i en vis Aands-Anstrengelse o: s: v:.

Ja, man maatte sige, at ogsaa af den Grund burde Politiet ikke undlade at benytte Saadanne, for om muligt at gjøre dem til skikkelige Folk. En Forbryder, der, naar det bydes ham at kunne blive Politie – ikke bliver redelig – han bliver det neppe.

#

NB22:107

#

Piat føder Piat.

Naar der ind i et Selskab kommer en Mand som veed særdeles Beskeed om Dette eller Hiint, hvorom maaskee Talen er: saa bliver der ingen Conversation af; man bliver taus, lader ham tale, og bliver saa tvær mod ham, fordi man føler Overlegenhed. Kommer der derimod En ind, som, idet han aabner Munden strax forraader, at han ikke veed mere end nogen af de Andre: saa bliver det en levende Conversation.

Saaledes ogsaa i de større Forhold, i Literaturen: en virkelig Præstation omtales aldrig, anmeldes ikke – men hvad der ikke staaer høiere end Gjennemsnittet: saa bliver der Allarm i alle Journaler – og den virkelige Præstation bliver blot en Gjenstand for en stille Misundelse.

NB22:108

#

Brorsons Psalme N° 209 (Korsets Hemmelighed)

:

Giv Dig deri

Saa er Du fri.

NB22:109

#

Spot og Ulykke følges altid ad

siger Ordsproget. Dog maa man ikke strax dømmes Mskene saa strengt som vare de virkeligen saa onde, at det at spotte Ulykken var dem en Lyst. Nei, men især naar Ulykke afløser en tidligere Lykke, hvilken maaskee var Gjenstand for Misundelse, saa revangerer man sig ved Hjælp af Spot, forsaavidt man ikke, lidt fornemmere, revangerer sig ved – Medlidenhed.

NB22:110

#

Ulykke, Lidelse er Skyld, den største Skyld den at være ulykkelig.

Ak, ja det er kun altfor sandt. Men det er atter ikke saa strengt at dømme som ved første Øiekast synes. Det er en Art Selvopholdelsesdrift i Msket; de ere bange for at det at blive vidende om Andre[s] Ulykke skal forstyrre dem Nydelsen af deres egen Lykke - og for ganske at betrygge sig, ville de saa gjerne den Andens Ulykke som Skyld - thi saa er det altsaa ikke Noget, der kan vederfares dem.

NB22:111

#

... Man blev Xsten - uden Xstd.

NB22:112

#

Det christelige Eftertryk.

Christeligt ligger Eftertrykket ikke nær saa stærkt paa, hvorvidt, hvor langt ud det lykkes at indfrie Fordringen eller opfylde Fordringen, dersom man dog blot stræber, som paa at Fordringen viser sig for En i hele dens Uendelighed, at man ret lærer at ydmyges og at tye til Naaden.

At slaae af paa Fordringen, for saa desto bedre at kunne opfylde den (som var dette det Alvorlige, at det nu desto lettere kan visе sig, at man gjør Alvor af at ville opfylde Fordringen): er Xstds inderste Væsen imod.

Nei, den uendelige Ydmygelse og Naaden og saa en Taknemlighedens Stræben det er Xstd.

NB22:113

#

Præst.

Man betragter det at blive Præst aldeles lige saa verdsligt som enhver anden Vei i Livet: det er Ens Carriere, man vil gjøre Carriere - og tillige forkynde »Læren« reent og puurt. Og saaledes fangen i allehaande jordiske Hensyn er man i den Forlegenhed at skulle prædike over Texter enten af Xstus selv (der var den absolute Hensynsløshed absolut) eller af

Apostle, hvis Liv var frigjort fra ethvert Hensyn.

NB22:114

#

Aand

er: hvad Magt et Mskes Erkjendelse øver over hans Liv.

Den, der med en maaskee urigtig Forestilling om Gud, dog efterkommer hvad Selvfornegtelse, denne urigtige Forestilling fordrer af ham, har mere Aand end Den, der maaskee endog lærd og speculativt har den rigtigste Guds Kundskab, men som aldeles ingen Magt udøver over hans Liv.

NB22:115

#

Veien til Xstd.

er ikke den, at et andet Msk. ved at lokke o: D: paatager sig at ville føre Dig dertil.

Nei Du skal gennem dette »Du skal«; dette er Betingelsen for den ubetingede Respekt. Og bag ved dette Du skal, der ligger saa Naaden, og der smiler Alt, der er Alt Mildhed.

#

NB22:116

#

Msklig talt er dette det Største: at være en saadan Dygtighed at man er som uundværlig for et heelt Samfund, et Rige maaskee.

Guddommeligt forstaaet er dette dog endnu større: med lige saa store Evner, lige saa stor Flid – dog at være som til Overflod i Verden, forsmaaet af alle de Praktiske; thi hvad der saaledes er til Overflod, det er ret egl. til Guds Ære.

NB22:117

#

»Den som seer sin Broder »lide Nød og lukker sit Hjerte«

- ja han lukker med det Samme ogsaa Gud ude.

Det er med Kjerlighed til Gud og Kjerlighed til Næsten som med to Dørre, der paa een Gang gaae op, saa det er umuligt at lukke den ene op uden ogsaa at lukke den anden op, og umuligt at lukke den ene uden tillige at lukke den anden.

NB22:118

#

Guds Styrelse.

Selv om Gud ikke udvortes fra ved at have hele den øvrige Verden i sin Magt, han vilde dog alligevel være Styrelsen i Forhold til ethvert Msk. Thi Msket er engang en saadan Fordoblelse i sig selv, at han forsaavidt er sin egen Skjebne, saasnart han bliver usand, saasnart han bruger utilladelige Midler o: s: v: - o trods alle Forsikringer om at det ikke er saa - der er dog Ingen, der tydeligere mærker det end den Vedkommende selv, og han bliver saa ogsaa usikker, og kommer dog tilsidst til at falde over sig selv. De samme Omstændigheder som dem, under hvilke et Msk. nu ligger under, de samme Omstændigheder vilde han have seierrigt overvundet tidligere, Forskjellen er: at den Gang var der mere Sandhed i ham, nu var han blevet usikker.

NB22:119

#

Afstand.

St.Johannes siger, at det er vor Pligt at sætte Livet til for Brødrene - altsaa egl. for ethvert Msk, da vi jo Alle ere Xstne: og tænk saa paa, hvorledes vi leve.

NB22:120

#

Mynster - og jeg.

Ofte kan jeg blive ganske veemodig ved den Tanke, at M. og jeg ere blevne Samtidige! Jeg der saa usigeligt gjerne vil gjøre Alt for at behage ham - naar da

Sandheden ikke lider derunder; jeg der ved sønlig Pietet mod en Afdød føler mig forpligtet til at gjøre Alt for at behage ham, naar det da lader sig gjøre – og at saa just jeg vistnok er den farligste Belysning, Mynster egl. kan komme ind under! Misligheden med Mynster betræffer just en vis Side af det Existentielle. Det, der hjælper er da, at jeg heldigviis kun forstaaer det som min Opgave: digterisk at gjøre opmærksom. Og saa hjælper ogsaa Mynster^s Virtuositet; thi stor er han dog i Klogskab og Forsigtighed, som han ogsaa er stor i mangen Art Gave.

NB22:121

#

Gudsfrygt er nyttig til Alt.

ja, det er som man tager det til. Som Verden er og nu er, er vel snarere Gudsfrygt den størst mulige Upraktiskhed – derom ville nok alle praktiske Folk være enige.

Det er her som overalt med det N. T: det er den største Satire over Xstheden.

NB22:122

#

Salvianus Massiliensis adversus avaritiam Lib. 1 cap. 8:

Dura fortasse aliquis putat esse quæ dico. Dura, plane dura existimentur, nisi talia sint, ut in comparatione Apostolicæ severitatis mollia ac remissa videantur. Apostolus enim ad planctum divites vocat, nos ad remedium. Apostolus divitias ignem nominat (Jacob: aurum et argentum vestrum ... manducabit carnes vestras sicut ignis), nos facere ex divitiis aquas cupimus ignem exstinguentes, secundum illud: sicut aqua exstinguit ignem, sic eleemosyna exstinguit peccatum.

NB22:123

#

Chrysostomus.

Det er ypperligt sagt, i et Brev til Theodorus af Mopsuetia:

»Naar den Christne ikke skader sig selv, saa vil Intet

kunne skade ham, han er uovervindelig.«

cfr. Chrysostomus af Neander 1 D. p. 15.

#

NB22:124

#

Geistligheden.

Naar et Samfund opløses paa den Maade, som det viste sig i 48, saa er ikke Konger og Fyrster o: D: Skyld deri – men væsentligen Geistligheden.

Christendommen har enten slet Intet med Staten at skaffe, men bliver saa ved det oprindelig apostoliske, eller vil den indlade sig med Staten og paa sin Viis ogsaa drage Fordeel deraf, saa det bliver en Statskirke, da har Geistligheden at indestaae Staten for, at der i ethvert Øieblik findes et for Staten tilstrækkeligt Grundlag af politisk-indifferent det vil sige af virkelig religiøs beskjeftigede, gode Borgere.

Det var dem, der i en ældre Tid bar Staten. Xstd. er politisk Indifferentisme, beskjeftiget med det Høiere lærer den at være al Øvrighed underdanig.

Denne Religiositet afgav i en ældre Tid i Staterne de gode, rolige Borgere, der ikke befattede sig med at ville regjere ell. at ville hovmestere Regjeringen.

Men Religiositeten forsvandt. Bladene og hele det offentlige Liv gjorde Alt for at rive Alle ud i politiske Interesser – og Geistligheden hverken tænkte paa eller duede til at danne Modstand, ikke paa Trydsk ved at plette imod Politik, og deeltage i Discussionen, nei ved at udvikle det Religieuses Interesse der er politisk Indifferentisme.

Nu er Alt Politik og Geistligheden selv de første til at ile med paa Rigsdagen.

Naar man da nu vil forklare, at det er »Mængden« der skal modarbejdes, saa synes Geistligheden maaskee endda nok derom; men selv er den lige saa ballotationssyg som de Andre.

Saaledes har jeg derfor heller ikke villet lade Sagen staae hen. Jeg har, netop for at tage Sagen fra

Grunden, ogsaa rettet et Angreb i Retning af Geistligheden, uden dog at angribe nogen navnligt. Og vist er det ogsaa, at Geistligheden har et uhyre Ansvar.

Dog forstaaet bliver jeg egl. ikke. Den Tro, jeg har paa min Sags Rigtighed og Seierrighed, deles af Ingen, og overhovedet er Tro i vor Tid en stor Sjeldenhed. De Faae, der mere ere enige med mig, de ville sige: lad os saa da holde sammen mod Mængden. Men jeg seer meget godt, at det Onde stikker dybere. Skjøndt jeg derfor definitivt strider mod »Mængde«, og mener, at Geistlighed er det egl. der skal bruges, begynder jeg dog ingenlunde med udenvidere at holde sammen med en given Geistlighed, men begynder netop med at angribe den. Dog msklig Travlhed og Klogskab er ogsaa lige det Modsatte af Tro.

NB22:125

#

Guds Opdragelse.

Det lod sig meget godt tænke følgende Collision.

En religious Individualitet beder til Gud: opdrag Du mig selv o, Gud. Denne Bøn bliver saa hørt. Hvad gjør saa Gud? Han ligesom tager en Stok og giver sig til at prygle paa Fyren. Ak, den Stakkel han bliver nu reent fortumlet i det. Han som ret troede sig at være en Gjenstand for Guds Kjerlighed – og nu disse frygtelige Prygl. Saa bliver han reent mismodig, han troer at have forspildt Guds Naade. Imidlertid siger Gud: ja, har man sagt A, skal man ogsaa sige B; har han selv forlangt at blive opdragen – hvad just er mig velbehageligt, at han har haft den Tillid til mig – saa skal det ogsaa være tilgavns. Og Gud bliver ved at banke paa ham.

Til sidst bliver Fyren reent mat, synker sammen – og see, da pludselig foregaaer Forvandlingen, og han udbryder: o, Du min Gud, tak, o tak; jeg havde jo glemmt, at jeg havde bedet Dig om at ville selv opdrage mig. Ak, saa længe det Værste stod paa, da kunde jeg ikke besinde mig paa eller fastholde, hvorledes det var at forstaae, o men nu husker jeg det igjen.

I Grunden gaaer det ethvert Msk. saa, der virkelig indlader sig med Gud. I et høimodigt Øieblik er han større end sig selv, og da vover han at indlade sig med Gud. Saa holder Gud Ord og indlader sig med ham. Men see, saa overvælder det ham, det er ham, som havde han reent tabt Gud – indtil saa Forstaaelsen atter er der og i forhøiet Salighed.

NB22:126

#

En smuk Distinction.

Salvianus i »adversus avaritiam siger: giv Din Formue til de Fattige (dare med Allusion til det om den rige Yngling, og Provbr. 3: honora Dominum de tua substantia) og forslaaer det ikke, overbeviser det Dig ikke, nu, saa betal Gud dermed (reddere med Allusion til Prædikeren 4. redde debitum tuum). Hoc est, ut quem devotio non inliceret ad largiendum, necessitas cogeret ad exsolvendum Si devotus es, da quasi tuum; si indevotus, redde quasi non tuum. (Lib I, VI.).

NB22:127

#

Chrysostomus:

»Maaskee synes, hvad jeg siger, nu Mange dunkelt; og naar jeg siger det tydeligere, vil det synes Mange utroligt, hvem det før syntes dunkelt.«

Neander: Chrysostomus 1 D. p. 49.

#

NB22:128

#

Tilbagegang i Xsthed.

Først var Xstus Forbilledet. Saa afskaffede man denne Side af Sagen, og tog blot hans Død.

Saa kom de deriverede Forbilleder. Men ogsaa dette var for anstrengende. Istedetfor at lade dem være Forbilleder forvandlede man dem til Forbedere, der bade for En.^a

a Denne Bemærkning findes hos Neander, i hans Chrysostomus, 1 D. p. 51, hvor han betegnende kalder denne Tænkemaade: en Tænkemaade, die Stützen der Unsittlichkeit statt Vorbilder der Sittlichkeit sucht«.

Kort overalt er den msklige Taktik den, at faae Alt

hvad der hedder Efterfølgelse afskaffet. Derfor den List med hvilken man i Forhold til en Medlevende søger at faae ham praktiseret udenfor som en Gjenstand for Beundring. Derfor igjen fE Socrates List med at ligge bag ved. Dette har Anti-Climacus ogsaa udviklet i Indøvelse i Xstd III.

#

NB22:129

#

Chrysostomus

ivrer mod, at man vænte sig til at betragte Præsterne som blot Rhetorer, og at man i de store Stæder, hvor der herskede græsk Dannelse, pleiede at betragte de geistlige Foredrag næsten fra samme Synspunkt som Sophisternes Pragttaler. »De Fleste opføre sig nu ved Prædikener som Tilskuerne ved Veddekampe, og vi see, hvorledes Mængden deler sig i Partier, det ene Partie erklærer sig for denne, det andet for denne Præst, og hvorledes de høre Foredraget i forskjellig Stemning efter deres forskjellig[e] Sindelag mod Præsten«. Neander *Chr.* 1 D. p. 62.

Videre: Hvad skulle vi sige om de Troendes indbyrdes Kævlerier eller Drillerier, hvoraf der ikke er færre end af Angreb udenfra, og som gjøre Læreren endnu mere Møie. Den ene vil af Opblæsthed paa en formastelig og forgjeves Maade udgrunde de Ting, ved hvis Erkjendelse man Intet kan vinde, og hvis Erkjendelse ikke er mulig. Andre fordre af dem Regnskab for Guds Domme og tvinge ham at udmaale den store Afgrund. Der findes Faa, hvem det er ret Alvor med Tro og Levnet, men Mange ere der, som spekulere over saadanne Ting, som vi umuligt kunne begribe, ja som det paadrager os Guds Vrede at ville spekulere over.«

Neander *Chr.* 1 D. p. 63.

NB22:130

#

Mod den Indvending, at hvis vi alle skulle være Munke, saa blev det altfor alvorligt svarer Chrysostomus: I Sandhed, ikke Alvoren er det, men Mangelen paa Alvor, der har ødelagt Alt.«

Neander *Chr.* 1 D. p. 22.

#

NB22:131

#

Religieus Meddelelse.

For egl. eksistentielt at skulle have Gavn af Andres Udsagn, er det saa vigtigt, at faae at vide, i hvilken Tilstand de vare, da de sagde det; og det faaer man saa sjeldent.

Tag Davids Psalmer. Naar David trøster sit Hjerte trods al Lidelse – er det i Lidelsens Øieblik han har digtet dette, haft denne Trøst; eller er det hele Digt en Reproduktion, fra et senere Øieblik, hvori han havde ganske forvundet hiin Smerte og nu digtede en Trøstesang?

#

NB22:132

#

Geistligheden

skal være en executiv Magt i Samfundet, i Charakter. Den størst mulige Vildfarelse er det derfor naar den bliver: docerende.

NB22:133

#

Chrysostomus.

Naar Lægfolk indvendte, at de ikke havde Tid til at læse i Bibelen, de havde saa travlt med deres verdslige Forretninger, og Bibellæsning var egl. Noget for Munke og Eneboere, svarer Chrysostomus: nei, lige tvertimod just fordi I færdes saa meget i det

Verdslige, just derfor behøve I endnu mere end Munke og Eremiter at læse i Bibelen.

Neander *Chrys.*1D.p. 192.

#

NB22:134

#

»Den objektive Lære, det Objektive«

Den objektive Lære, det Objektive, det raabes der paa, og lades haant om Subjektiviteten. Ganske naturligt; thi man ønsker at fritages for Uleiligheden og Opoffrelsen ved at være Subjektivitet.

Eller var det maaskee den objektive Lære, det Objektive der seierrigt gennemtrængte hele Verden? Uendelige Nonsens, nei Sligt lader det Objektive nok være, det kommer ikke af Stedet. Nei, det var ikke Læren, og ikke det Objektive der overvandt Verden, men det var Martyrernes Blod, og de Troendes Offere, kort det var Subjektiviteterne, der seierrigt kæmpede Læren igjennem.

Men saaledes at skulle blive subjektiv det generer, og derfor lader man endog haant derom, istedetfor dog at være saa ærlig at tilstaae, at man ikke duer dertil.

Nu er Læren længst behandlet som det Objektive, det at være Subjekt afskaffet, hvad er saa Læren blevet? Ja det passer nu paa den det Ord af Schiller om Penge: ein Wort

es gehet vom Munde zu Munde

das Herz giebt nicht davon Kunde.

Anderledes den Gang da Subjektiviteterne vare med.

NB22:135

#

Underfundighed.

Ogsaa det er eller kan være en Form af Underfundighed, naar man roser sig af ell. den roses den Mildhed o: s: v: i ikke at dømme Andre. Thi stundom kan jo dette have sin Grund i Feighed i jordisk Klogskab o: D:, at man ikke vil udsætte sig for de Farer, der ere forbundne med virkelig at dømme En. Thi saaledes er det jo aldrig i Livet, at naar En dømmer en Anden, saa er dermed den Sag afgjort; nei, den Anden har jo ogsaa en vis Magt, som han saa vil bruge mod den Første. Fremdeles ved at dømme en Anden forpligter den Dømmende sit eget Liv stærkere, udsætter sig for at blive stærkere controlleret o: s: v:

Forsaavidt er det atter her en egen Sag med at man saadan udenvidere gjør Evangeliets Ord gjældende om ikke at dømme maaskee ogsaa i Forhold til Den, hvem Intet mindre end evangeliske Grunde bestemme til at lade være at dømme.

NB22:136

#

Chrysostomus:

»En Døds Opvækkelse kan ikke virke saa meget til en Hednings Omvendelse som et Msk, hvis Liv er fuldt af christelig Viisdom«.

Neander *Chrys.* 1 D. p. 219.

#

NB22:137

#

Chrysostomus:

Himlene fortælle ikke med Ord Guds Ære, men de drive Andre dertil ved Synet af dem: saaledes prise ogsaa De, der føre et sandt christelig Levnet, Gud, om de end tie, thi de drive Andre til at prise Gud, da ikke Synet af Himlen virker saa stærkt til at opfylde Sindet med Tilbedelse af Gud, som Betragtningen af et reent Levnet.

Neander: *Chrys.* 1 D. p. 220.

NB22:138

#

Chrysostomus.

Engang hørte han en Christen disputere med en Hedning, der var stolt af den hedenske Videnskab og Kunst, og nu vilde den Christne bevise, at Paulus overgik Plato saavel i Veltalenhed som i Lærdom. Chrysostomus dadlede den Christnes Adfærd, at han just havde bekæmpet Det, som var det Fordelagtigste for hans Sag. Just det, at Apostlene ikke vare lærde og veltalende og dog kunnet omstøde Hedenskabets Systemer just det var Beviset for, at Xstd. ikke var msklig Viisdom men Guds Sag.

Neander *Chrys.* 1 D. p. 227 og 28

Hvor rigtigt fatter Chrysostomus ikke Problemet? Men hvad er hele det Moderne Andet end just den Bagvendthed, som hiin Christen udviste. Man lægger Xstd. ud i ligefremme Categorier: langt dybere, dybsindigere, høiere o: s: v: end Plato o: s: v: istedetfor at Kategorien er: Xstd. er Fornuften en Daarskab, det Absurde.

[a] Dette er den forfeilede Pointe i heleden moderne Apologetik. Den gl. stillede dog Sagen saaledes: den viste paa ethvert Punkt hvorlidet det Christelige er det msklig Sandsynlige, og gjorde just dette til Criteriet paa det Gudd. Saaledes ogsaa med H. t: det Historiske ved Xstd. Den viste, hvor usandsynligt det var, at Xstd. skulde have formaaet at seire – dog seirede den, og deraf bevises det Gudd., altsaa af det Usandsynlige. Den moderne Apologetik lægger Alt ud i det Ligefremme og Sandsynlige.

#

NB22:139

#

Chrysostomus

taler om, at Apostlene maae have havt guddommelig Understøttelse for at faae en saadan Lære som Xstd.

sat igjennem; han siger:

»Læren, den var af den Beskaffenhed, at den alene maatte afskrække de Vantro. At man skulde tilbede en Korsfæstet, den af en Qvinde i Judæa Fødte som Gud! Hvo skulde vel være blevet overbeviist derved, naar ikke gudd. Kraft var gaaet forud. Thi at han var blevet korsfæstet og begravet, havde alle seet; men at han var opstanden og faren til Himlen, havde foruden Apostlene Ingen seet.«

Neander *Chrys.* 1 D. p. 231.

NB22:140

#

At blive ædru

i christelig Forstand er vistnok for ethvert Msk. saare vanskeligt, og kun meget Faae ere vistnok, christelig, ædrue. Det Mærkelige er tillige, at det at blive det slet ikke gaaer for sig som man, naturligt, er tilbøilig til at forestille sig det, at det skulle være en stille Overgang fra Klarhed til Klarhed. Tvertimod der kommer en Crise, hvor man just bliver saa fortumlet i Hovedet at man hverken veed ud eller ind, saa det synes at nu er man først rigtigt beruset og før var man ædru - og dog er det Crisen. Det er hermed ligesom naar Den, der bogstavelig er forfalden til Drik, vil lægge det af - saa kommer der en Tid, hvor han synes meget mere beruset end den Gang han drak, og det just fordi han afholder sig fra at drikke.

Til aandelig forstaaet at være ædru fordres nu først og fremmest den fuldstændige gennemrefleterede Udsondring af sig selv som Enkelt for Gud, ene for Gud; og saa det rene Indtryk af det Ethiske og af hvad der ethisk er det Vigtige; en tydelig og gjennearbejdet Bevidsthed af sin egen virkelige Tilstand.

#

NB22:141

#

De »Høitbetroede«

Næsten altid finder man, at de af Gud Høitbetroede, de egl. Guds Redskaber, først paa een eller anden Maade have forqvaklet, fordærvet forraadt, forspildt just den Sag, hvilken de skulle tjene. Det er ligesom en Sikkerhed Gud har mod dem, og er tillige dem selv til Hjælp at de ikke let fristes af det Fortjenstlige. Thi hvor ydmyg end et Msk. er, naar det dog var saaledes, at han i Forhold til den ham af Gud betroede Sag slet Intet, msklig talt, [har] forskyldt hvor farligt, hvor let at dog en svag Forestilling om det Fortjenstlige kunde skyde sig ind. Thi lad os antage, at en Saadan personligt havde meget at bebreide sig, men saa havde han ogsaa desto ivrigere tjent Sagen: det er dog farligt. Det Betryggende [er], at det er just den selv samme Sag, han først har forspildt.

Saaledes havde jo Petrus forspildt Xstd^s Sag ved at fornegte Xstus – og det var Xstd. han skulde tjene. Saaledes Paulus o: s: v:

NB22:142

#

Troen gjør Alt.

Uden Troen snubler man over et Halmstraae (Petrus bliver bange for en Pige – og fornægter Xstus), med Troen flytter man Bjerge.

Den Bemærkning om Petrus at han blev bange for en Pige og fornegtede er af Chrysostomus.

#

NB22:143

#

Collision

Et Msk. kan være saare rigt og mægtigt begavet – han Gud uendelig taknemlig [der]for, forlangende slet Intet mere.

Men see det kan være ham, som var der ham dog egl. endnu mere betroet, som skulde han høiere op – maaskee nærme sig det Overordentlige. Og han forstaaer, at er han det, saa styrter han i samme

Øieblik, msklig talt, i Undergang – thi det Overordentlige, ja det er evig vist, det kan kun ligge under i denne Verden.

See det kalder jeg en Collision.

Sæt nu han var det Overordentlige, saa vil han altsaa i samme Øieblik styrte msklig talt i Undergang – og saa vil jo dette i samme Øieblik blive Anfægtelsens stadige Magt mod ham, at nu har han selv forspildt Alt – og i ethvert svagt Øieblik vil det see saaledes ud for ham.

Thi det Overordentlige kan kun have reent Aands Forhold ud, svævende i det rene Aandens Vidnedsbyrd, hvilket negativt er, at alle ligefremme Tegn ere dialektiske eller omvendte. Thi Undersætningen til det at være det Overordentlige er: at ligge under i denne Verden; og det msklige Ligefremme er at ville kjende Guds Forholdet paa at man har Medgang, at Alt lykkes for En, eller mislykkes det saa dog at haabe for næste Gang. Men for den Overordentlige er intet saadant Haab, for ham er kun det vist: hans Undergang – gaaer han ikke, msklig talt, under, saa var han heller ikke i Sandhed det Overordentlige.

Hvad Under saa, at det er som det altid er med de Overordentlige, Guds Redskaber, at Gud maa tvinge dem ud til at være det Overordentlige – thi med sin gode Villie indlader nok Ingen sig paa Sligt!

Men som Alt er taget forfængeligt i Xstheden saa ogsaa Begrebet af den »Overordentlige.«

#

NB22:144

#

Hvad Xstus fordrer?

Først og fremmest Tro.

Dernæst: Taknemlighed.

Denne Taknemlighed er i Disciplen i strengere Forstand »Efterfølgelse.« Men selv den svageste Xsten har dog dette tilfælles med den stærkeste Discipel at Forholdet er: Taknemlighed.

»Efterfølgelse« er ikke en Lovens Fordring, saa har vi Lovvæsenet igjen. Nei Efterfølgelsen er det stærkere Udtryk for Taknemlighed i den Stærkere.

Efterfølgelsen er ikke en Lovens Fordring, hvormed et stakkels Msk. skal martre sig selv. Nei, en saadan frempiint Efterfølgelse er endog Xstus imod. Han vilde vistnok [sige] til en Saadan, hvis han ellers fandt Taknemlighed hos ham, forivre Dig ikke, giv Tid, saa kommer det vel, og i ethvert Fald lad det komme som en Taknemlighedens Glædes-Frugt, ellers er det dog ikke »Efterfølgelse«. Ja man maatte jo ogsaa sige, at en saadan rædsomt frempiint Efterfølgelse snarere var en vrængende Efterabelse.

#

NB22:145

#

En kirkelig Theater-Kritik i Berlingske Tidende d. 17 Januar 1851.

Det er dog en frygtelig Frækhed med den æsthetiske Bløddagtighed at tale om den næsten vellystige Nydelse ved en catholsk Aftengudstjeneste – og saa derfra at kritisere den nu indførte Aftengudstjeneste: at Belysningen er saa slet; at 8 Lygter i Forhallen er saa smagløst – o: s: v:

Retfærdige Gud! Der var engang, da smurte man de Xstne ind med Beeg og lod dem tjene som Fakler paa Veien: da var Xstd til. Nu er Xstd. ikke til – og man kritiserer Belysningen!

Og Præsterne tie her som overalt. De synes reent at glemme (forførte maaskee af et i denne Henseende saa vildledende Exempel som Mynster) at Præster ere lig Politie, at man ikke har mere Ret til, naar Forbrydelser tog Overhaand, og man aldrig saae noget Politie, da at sige: hvor er Politiet, end til, naar det Sædelige opløses da at sige: hvor er Geistligheden, hvad holder Staten en Geistlighed for naar den ikke gjør Gavn. Thi vil man slaae saaledes af paa Xstd. at man istedetfor det Apostoliske, faaer en Statskirke og den Betygget^a-

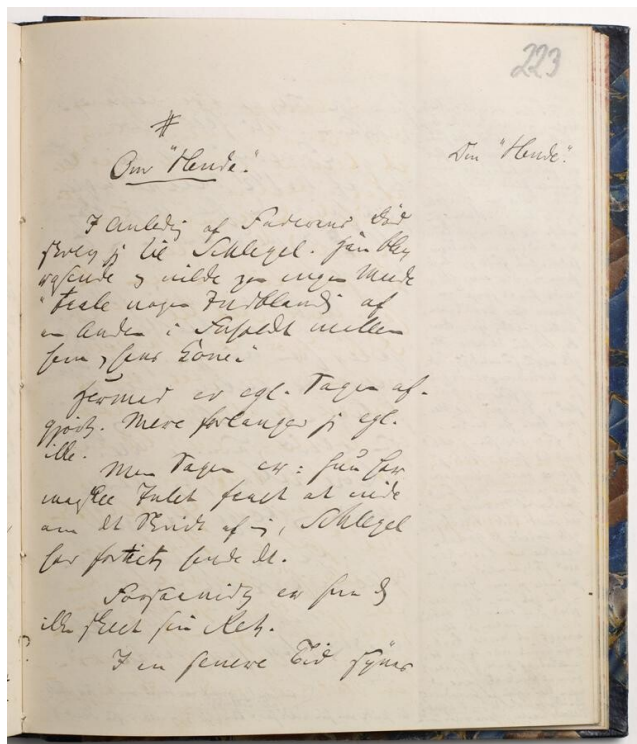
a hed at være lønnede Embedsmænd o: s: v.; saa skal man ogsaa i den Stil gjøre Gavn.

#

NB22:146

#

[a] Om »Hende.«

5. Journalen NB22, s. 223, med begyndelsen af optegnelsen NB22:146 »Om 'Hende.'«
Om »Hende.«

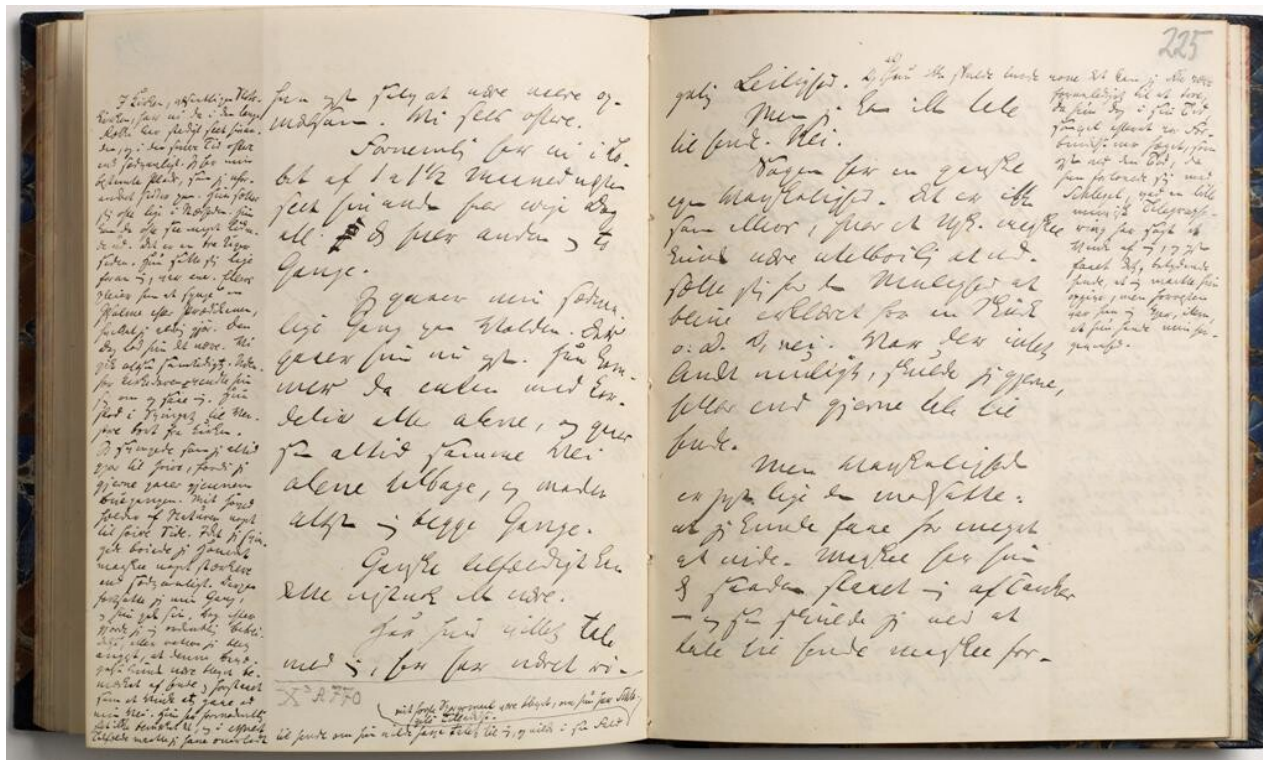
I Anledning af Faderens Død skrev jeg til Schlegel. Han blev rasende og vilde paa ingen Maade »taale nogen Indblanding af en Anden i Forholdet mellem ham og hans Kone.«

Hermed er egl. Sagen afgjort. Mere forlanger jeg egl. ikke.

Men Sagen er: hun har maaskee Intet faaet at vide om det Skridt af mig, Schlegel har fortiet hende det.

Forsaavidt er hun dog ikke skeet sin Ret.

I en senere Tid synes

6. Journalen NB22, s. [224]-225. Fortsættelsen af optegnelsen NB22:146 med marginaltilføjelserne NB22:146.b og c

hun ogsaa selv at være mere opmærksom. Vi sees oftere.

[b] I Kirken, væsentligen Slotskirken, har vi da i den lange Række Aar stadigt seet hinanden, og i den senere Tid oftere end sædvanligt. Jeg har min bestemte Plads, som jeg uforandret sidder paa. Hun sætter sig ofte lige i Nærheden. Hun kan da ofte see meget lidende ud. Det er en tre Uger siden. Hun satte sig lige foranmig, var ene. Ellers pleier hun at synge en Psalmefter Prædikenen, hvilket jeg aldrig gjør. Den Dag lod hun det være. Vi gik altsaa samtidigt. Udenfor Kirkedøren vendte hun sig om og saae mig. Hun stod i Svinget til Venstre bort fra Kirken. Jeg svingede som jeg altid gjør til Høire, fordi jeg gjerne gaaer gennem Buegangen. Mit Hoved hælder af Naturen noget til høire Side. Idet jeg svingede bøiede jeg Hovedet maaskee noget stærkere end sædvanligt. Derpaa fortsatte jeg min Gang, og hun gik sin. Bag efter gjorde jeg mig ordentlig Bebreidelse, eller rettere jeg blev angst, at denne Bevægelse kunde være blevet bemærket af hende og forstaaet som et Vink at gaae ad min Vei. Hun har formodentlig slet ikke bemærket det, og i ethvert Tilfælde maatte jeg have overladt til hende om hun vilde have talet til mig, og vilde i saa Fald mit første Spørgsmaal være blevet, om hun har Schlegels Tilladelse.

Fornemlig har vi i Løbet af 1 a 1½ Maaned næsten seet hinanden hver evige Dag ell. dog hver anden og to Gange.

Jeg gaaer min sædvanlige Gang paa Volden. Der gaaer hun nu ogsaa. Hun kommer da enten med Cordelia eller alene, og gaaer saa altid samme Vei alene tilbage, og møder altsaa mig begge Gange.

Ganske tilfældigt kan dette vistnok ikke være.

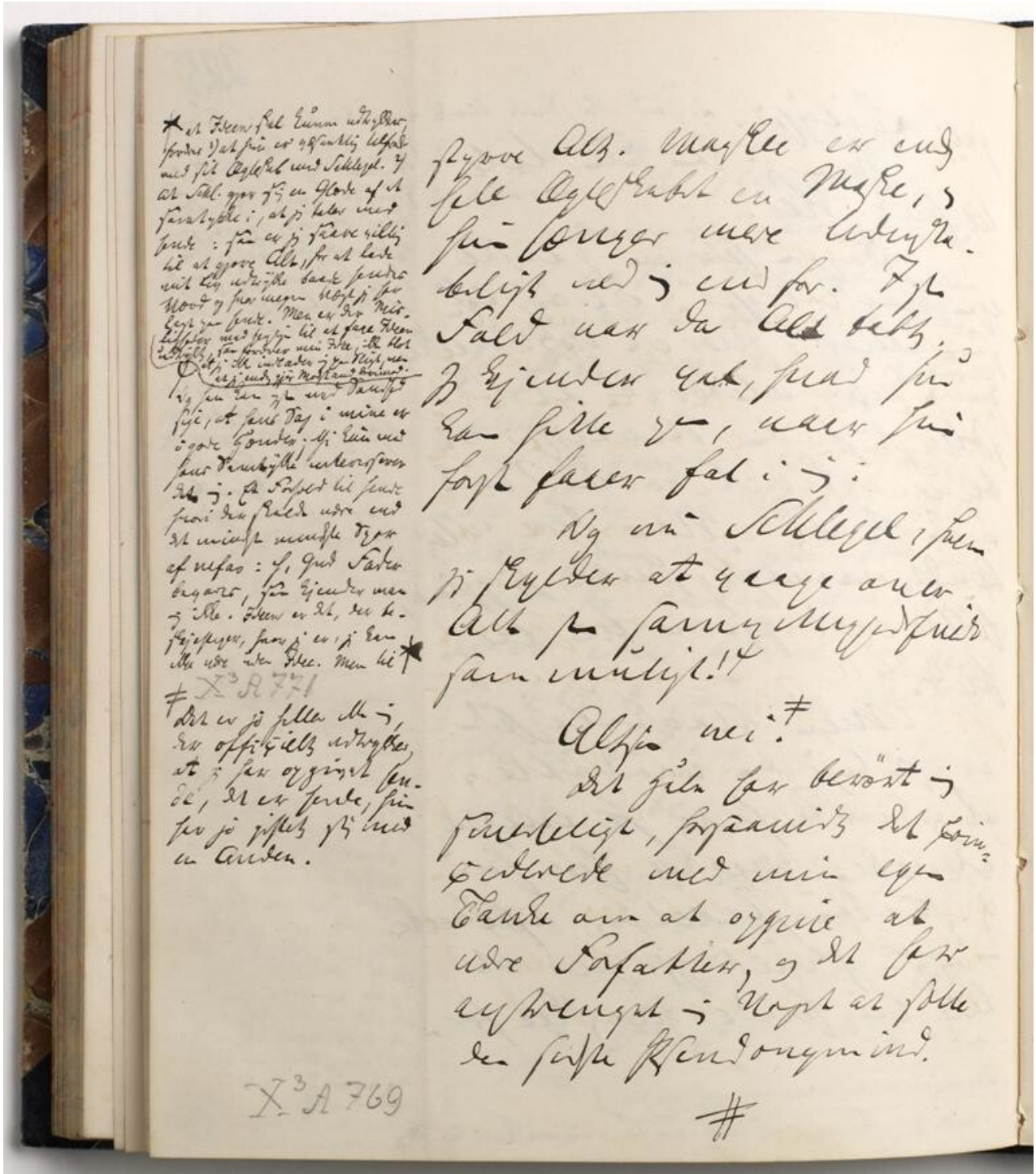
Har hun villet tale med mig, her har været rigelig Leilighed.^[c]

[c] Og at hun ikke skulde turde vove det kan jeg ikke være foranlediget til at troe, da hun dog i sin Tid, saavel efterat vor Forbindelse var hævet, som ogsaa ved den Tid, da hun forlovede sig med Schlegel, ved en lille mimisk Telegraphering har søgt et Vink af mig, og ogsaa faaet det, betydende hende, at mig maatte hun opgive, men forresten var hun mig kjer, item, at hun havde min Hengivenhed.

Men jeg kan ikke tale til hende. Nei.

Sagen har en ganske egen Vanskelighed. Det er ikke som ellers, hvor et Msk. maaskee kunde være utilbøilig at udsætte sig for den Mulighed at blive erklæret for en Skurk o: D. O, nei. Var der intet Andet muligt, skulde jeg gjerne, heller end gjerne tale til hende.

Men Vanskeligheden er just lige den modsatte: at jeg kunde faae for meget at vide. Maaskee har hun dog saadan slaaet mig af Tanker – og saa skulde jeg ved at tale til hende maaskee for

7. Journalen NB22, s. 226, med slutningen af optegnelsen NB22:146. Oven over marginaltilføjelsen NB22:146.d ses dens fortsættelse NB22:146.d.a

styrre Alt. Maaskee er endog hele Ægteskabet en Maske, og hun hænger mere lidenskabeligt ved mig end før. I saa Fald var da Alt tabt. Jeg kjender vel, hvad hun kan hitte paa, naar hun først faaer fat i mig.

Og nu Schlegel, hvem jeg skylder at vaage over Alt saa samvittighedsfuldt som muligt!^d

d Og han kan ogsaa med Sandhed sige, at hans Sag i mine er i gode Hænder; thi kun med hans Samtykke interesserer det mig. Et Forhold til hende hvori der skulde være end det mindste mindste Spor af nefas: ih, Gud Fader bevares, saa kjender man mig ikke. Ideen er det, der beskjeftiger, hvor jeg er, jeg kan ikke være uden Idee. Men til^a

a at Ideen skal kunne udtrykkes, fordres 1) at hun er væsentlig tilfreds med sit Ægteskab med

Schlegel. 2) At Schl. gjør sig en Glæde af at samtykke i, at jeg taler med hende: saa er jeg saare villig til at gjøre Alt, for at lade mit Liv udtrykke baade hendes Værd og hvor megen Vægt jeg har lagt paa hende. Men er der Misligheder med Hensyn til at faae Ideen udtrykt, saa fordrer min Idee, ikke blot at jeg ikke indlader mig paa Sligt, men at jeg endog gjør Modstand derimod.

Altsaa nei.^e

e Det er jo heller ikke mig, der officielt udtrykker, at jeg har opgivet hende, det er hende, hun har jo giftet sig med en Anden.

Det Hele har berørt mig smerteligt, forsaavidt det coinciderede med min egen Tanke om at opgive at være Forfatter, og det har anstrengt mig Noget at sætte den sidste Pseudonym ind.

#

NB22:147

#

I Forhold til Gud

er just de Tilfælde de vanskeligste, hvor man i en vis msklig Forstand har Ret ell. dog ikke saa ganske Uret. Ligeoverfor Gud er det næsten det Allerletteste naar man kan sige: jeg var en Slyngel, bar mig ad som en Slyngel, tilgiv mig. Angeren er overhovedet det letteste og naturligste Forhold til Gud.

Deraf kommer det, at jeg selv i Forhold, hvor jeg dog msklig talt mener at have Ret, ligeoverfor Gud, blot for at faae ret Fred og Hvile foretrækker at antage, at jeg dog vist alligevel var en Slyngel, men at Gud nok vil tilgive mig.

NB22:148

#

Geistlighed

er executiv Magt. Tænk nu, for ret at see Forvirringen, tænk nu, at Politiet fE istedetfor at handle begyndte at docere om Tyverie o: D:

NB22:149

#

Ogsaa Chrysostomus

slaaer dog af.

Han siger etsteds, at naar en Mands Kone[s barn] dør, og hun taalmodigt finder sig deri, saa rangerer hun med Abraham, thi i Intentionen var hun villig; ligeledes rangerer hun med en Martyr, thi i Intentionen var hun dog villig.

Ordene lyde saaledes: Hvo som taaler Lidelser og takker Gud, har erhvervet sig en Martyrkrone, fE, Barnet er bleve sygt og Moderen takker Gud, det er en Martyrkrone. Ere hendes Lidelser ikke større end mange Marter. Men hun lader sig dog ikke tvinge. Barnet dør. Hun takker paa nye. Hun er blevet en Abrahams Datter. Om hun end ikke har offret sin Søn med egen Haand, saa var hun dog villig dertil, glad beredt dertil. o: s: v:

Neander: Chrysostomus 1 D. p. 249. Hom. 8 in Coloss. IV, 133.

NB22:150

#

Glemsel.

Naar fE en Tjenestepige har slaaet Noget istykker, da er det Første der beskjeftiger hende, at Herskabet ikke strax faaer det at vide. Naar saa nogen, maaskee endog en længere Tid er gaaet, saa siger hun: ja det er længe siden - og synes det hende, at det er Ingenting.

Saaledes ere de fleste Msker i det Mindre og i det Større. Det er Letsind.

Tungsind er det Omvendte, jo længere det er siden, jo forfærdeligere synes Skylden.

NB22:151

#

»Christenheden« - Christus.

Det som hele Xsthedens Kunst bestandigt gaaer ud paa er at afskaffe »Efterfølgelsen«.

Fra det Øieblik da Julefesten blev erklæret for den høieste Fest (i 4de Aarh.) er egl. »den bestaaende Xsthed«. Verdens Frelser er nu et Barn. Og hvorfor vilde man saa gjerne frelses ved et Barn? Fordi man meente her kan ikke være Tale om Efterfølgelse. At frelses ved et Barn er omtrent ligesom at »lære« af Lilien og Fuglen, hvilke man ogsaa foretrækker for en virkelig »Lærer.«

Saa alternerer det mellem to Yderpunkter enten blot at urgere Xsti Død (thi saa slipper man ogsaa for Efterfølgelsen) eller Barnet Xstus.

»Efterfølgelsen« er det der skal hævdes igjen. Nu vistnok ikke i den næsten comiske Misvisning som i Middelalderen. Nei, Efterfølgelse i Betydning af at vidne for Sandhed og lide derfor.

Her vil saa forresten Middelalderens Askese o: s: v: faae sin Betydning. For nemlig at kunne være Sandheds-Vidne er det fornødent at optugtes til at kunne undvære o: s: v: Middelalderens Feil var at gjøre Askese o: D. til absolut τέλος, saa Middelalderen mere copierede Xstus end efterfulgte. At copiere er just at gribe den ydre Form. Xstus har ikke lært Armod i og for sig selv, men Armod for at kunne vidne for Sandhed.

Men Middelalderen var dog langt videre end den moderne Misvisning, der reent udelader Efterfølgelsen og sætter Xstd. som blot Lære over i det Docerende eller æsthetisk over i Kunst-Frembringelse i Retning af Veltalenhed o: D:

NB22:152

#

Thema til en Prædiken.

»Ikke at jeg har grebet det – men jeg er greben .

#

NB22:153

#

Gud.

Tag en Digter, selv den rigeste – og see næsten alle hans Personer lig[n]e dog hinanden, og høist skaber han nogle faae primitive Personer.

Og tænk saa Gud, der skaber disse Millioner, Millioner – og ikke een eneste af dem er som den anden.

NB22:154

#

Situation

En Beundrer af Xstus paa Dommens Dag.

Tænk et Msk; og jeg vil nu hverken holde det i det Ubetydelige, ei heller beskyldte ham for at være en Hykler. Nei, han er ganske overordentlig begavet – men han er nu engang gaaet feil af Pointen i Xstd. Han udvikler disse overordentlige Evner, danner sig selv til en virkelig fuldendt, msklig talt, Skikkelse, præster[er] kunstnerisk det Overordentlige, bliver en verdenshistorisk Figur har Alt hvad der msklig talt kan imponere og tiltrække – og tænk naar han nu skal sammenholdes med Forbilledet! Og dog har han tillige været, msklig talt, en from Mand – men han har engang for alle taget feil af Pointen.

NB22:155

#

Chrysostomus – Mynster.

Mynster har gjort det til Kunst-Præstation at være religiøs Taler, saa han med stor Flid vaager over at holde sit personlige Liv udenfor. Deri stikker Feilen.

Chrysostomus er sandeligen ogsaa veltalende – men han gesticulerer med hele sin Existens. Nu sætter han en Handling ind i det offentlige Liv – og næste Søndag prædiker han derom. Nu bruger han Prædikestolen til Handling, hans Tale er ikke et æstetisk Kunstværk, der skal udenfor Livets Virkelighed paa Theater-Afstand, nei den er en Handling, som just skal gribe ind lige midt i Livets Virkelighed.

#

NB22:156

#

»Den Høitbetroede.«

At et Msk. ligeoverfor andre Msk. har vovet at beraabe sig paa et særligt Forhold til Gud: ja, jeg forstaaer det ikke; ogsaa saaledes forstaaer jeg det ikke.

Sæt et Msk. turde vide med sig selv, at han havde et særligt Forhold til Gud, mig synes, han maatte sige til Gud: i uendelig, udsigelig Taknemlighed for denne Naade, er jeg villig til at lide Alt, o, men ikke sandt, det vil Du da ikke have, at jeg skulde sige det til Nogen, ikke sandt, Du vilde vredes derover, som over den største Formastelse og Utaknemlighed, hvis jeg understod mig dertil, til at tale til Nogen om mit Forhold til Dig – og fra den anden Side, jeg vilde da ogsaa bede Dig, at Du for Alt ikke vilde forlange noget Saadant af mig, det vilde være som skulde jeg døe af Undseelse, og som skulde det indtil Døden bedrøve min Aand.

Jeg vil nu forfølge det videre, tænke og tale ganske mskligt.

Hertil maatte saa Gud svare. Hvad Du siger, kan, msklig talt, være sandt og smukt; men deels har jeg udvalgt Dig just for at det skulde siges i Verden, eller fordi jeg skulde have det sagt; og deels er Det, Du siger, dog egl. msklig Egoisme: Du vil nyde Forholdet til mig. Nei, lige tvertimod, just det jeg fordrer, er, og just derfor indlod jeg mig med Dig, fordi Du skal sige det i Verden. Frygter Du, at det nu skulde blive taget forfængeligt, Du æret og anseet af Mskene hvad Du vel mener vilde bedrøve Din Aand: vær rolig, det er evigt umuligt, Sligt kan kun hænde Dem, hvem det vistnok heller ikke bedrøver, Dem, der ikke i Sandhed have noget Forhold til mig. Nei, idet Du siger det, saa har Du udtalt, msklig talt, Din Undergang. Mskene ville hade, afskye, forbande Dig. Tillige maa Du finde Dig i, at det msklig talt, bestandigt seer ud, som lod jeg Dig ogsaa i Stikken; thi da jeg er Aand, kan Du kun have et Aands-Forhold til mig, kun Aandens Vidhedsbyrd i Troen, saa længe Du lever i denne Verden. Dog ogsaa i dette vil der være Salighed nok for Dig, og saa har Du Evigheden for Dig.

NB22:157

#

Mynsters Prædiken idag.

Idag prædikede Mynster: om det christelige Livs Skjønhed – og meget skjønt.

Men gjøre Indhug, give Fart til Handling o: s: v:, nei det er Mynsters Væsen, som han nu er, saa fremmed. Istedetfor christelig Uro altid kunstnerisk Ro. Jeg havde et Øieblik ventet noget Andet idag, da han havde valgt Ps.N° 588, men det skete ikke.

#

NB22:158

#

At der, christeligt, rangeres omvendt

o: jo høiere i Rang, jo mere Lidelse, det er da ogsaa udtrykkeligt udtrykt i det N. T., hvor Xstus til Disciplene, der begjerede at sidde ved hans høire og venstre Side, siger: I vide ikke hvad I bede, kunne I drikke den Kalk som jeg skal drikke.

I vide ikke hvad I bede, nei Apostlene toge sig ikke iagt for Omvendthedens Rangforordning, men forstod det ligefremt.

I Ligefremhedens Rangforordning der vil Enhver heller end gjerne ind, og stige høiere og høiere. I Omvendthedens Rangforordning – ja hvis han ellers veed hvad han beder, beder neppe Nogen om at komme ind eller om det raske Avancement til et høiere Trin.

Dog saasnart det glemmes, at, christelig, rangeres der omvendt: saa er Xstd. afskaffet. Den ligefremme Rangforordning i Stigen i Ære og Anseelse ligefrem er, christelig forstaaet, ligesom Tidsregningen før Xstus, en negativ Regning, et Debet, som anslaaes En.

O, hvor langt er dog ikke Guds Tanker fra Mskenes! Der strides de om at komme høiere og høiere i Rangen, i Ære og Anseelse, og mærke ikke, at de komme dybere og dybere i Gjelden. Thi dette Positive (Ære, Anseelse, Rang o: s: v:) er just det Negative; og dette Negative (at forhaanes, udlees, forfølges kort

lide for Sandhed) er just det Positive. Ligesom Verdens Alvor er Spøg, og det christelig at blive en Nar i Verden just Alvor.

#

NB22:159

#

Naaden skærpende Lovens Fordring.

Dette kan ogsaa sees saaledes: just det at der vises mig Naade, at jeg benaades, just deri ligger jo Fordringen til saa at anstrenge mig saa meget desto mere. Saaledes fremstiller ogsaa Luther Sagen i Prædikenen over Epistelen paa 7de Søndag efter Trinitatis.

Men her gjælder det, at dette dog igjen, hvis jeg ikke skal gjøre et stakkels Msk. reen gal, maa tages som Inderliggjørelse i Naaden, inderligere og inderligere at forstaae hvor dybt jeg trænger til Naaden.

Forøvrigt sees det let, at det er, som jeg saa ofte har sagt, at Døds Øieblikket er den letteste Situation for det at blive Xsten ell. for det at modtage Naaden, thi her falder Vanskeligheden med den ny Stræben bort.

Skal jeg leve, saa skal der altsaa begyndes en Stræben. Denne skulde nu, just i Betragtning af at jeg fik Naade for det Forbigangne, være desto renere. Men see snart viser det sig eller strax at ogsaa den trænger til Naade og atter til Naade, fordi den er saa ufuldkommen efter at have faaet Naade. Og saaledes potenseres det.

Hvad vil dette sige? Det vil sige, der kan svinges paa to Maader, enten saaledes, at man dog mener ved en Stræben at naae Fuldkommenheden, eller saaledes at man dybere og dybere forstaaer, hvorledes man trænger til Naaden.

Hvis jeg skulde definere den christelige Fuldkommenhed, vilde jeg ikke sige at den er en Stræbens Fuldkommenhed, men at den just er den dybe Erkjendelse af sin Stræbens Ufuldkommenhed og derfor just den dybere og dybere Bevidsthed om Trang til Naade, ikke i Forhold til Dette eller Hiint, men den uendelige Trang uendeligt til Naaden.

Dog hvor let kan dette ikke atter tages forfængeligt!

Ja, det er ganske sandt, men jeg kunde næsten fristes til at sige, at just derpaa kjendes, at det er det sande Christelige. Det Jødiske er ikke nær saa let at tage forfængeligt, Gud i det Gl. T. kan man ikke nær saa let snyde. Men da han aabenbarede sig i Xsto – ja, det var det Sidste han kunde gjøre, og just derfor blev det i en vis Forstand saa let at tage forfængeligt, dog saa venter igjen Evighedens forfærdelige Alvor bagved.

Den ægte christelige Sætning: et Msk. formaaer slet Intet – er det ikke som var den blevet Christenheden Løsenet til Aflad fra al Stræben! Og saaledes med alt Christeligt! Christendommen begynder egl. der, hvor den meest begeistrede, i næsten Fortvivlelse over sin Synd meest potenserede Iver staaer rede til at ville offere Alt – og for at nu denne Iver ikke skal blive enten Formastelse eller virkelig Fortvivlelse (Formastelse, som formaaede et Msk. selv Noget, Fortvivlelse, at han dog Intet formaaer), saa vil Xstd. ydmyge denne Iver og tillige skaffe Fred, og siger nu: et Msk. formaaer slet Intet – men det er idel Naade.

Og just denne Sætning bemægtigede saa hele Verdsligheden sig, og sagde: et Msk. formaaer slet Intet, han frelses af idel Naade – saa lad os ikke spille et Secund paa at bekymres om vor Sjels Frelse, det kan jo dog ikke hjælpe, da et Msk. dog selv slet Intet formaaer, og det behøves jo ikke, da vi jo frelses af Naade. Og saa digtede man hiint Evangelium om. Thi i Evangeliet bleve jo virkelig de udelukkede, som undskyldte sig med at komme, fordi den ene havde giftet sig, den Anden kjøbt et Par Øxne (en passant bemærket: det er kun lidet svarende til vore høittravende Talemaader om Ægteskabet, at Evangeliet udendvidere paralelliserer det at gifte sig og det at købe et Par Øxne, omtrent som Diogenes af Laerte med græsk Naivitæt paralelliserer, sigende om Pythagoras, for at betegne hans Reenhed, at Ingen nogensinde saae ham i Elskovs Forretning eller paa Locumet). Man digtede Evangeliet om, saa Enden blev, at alle disse Indbudne, som udeblev, alligevel kom med.

O, just dette er i mine Tanker det Frygtelige ved det Christelige, at det, i en vis Forstand er saa let, at narre. Det har intet udvortes Mærke, som Loven har det, det næsten ligesom snakker det verdslige Sinds Magelighed efter Munden ved idelig at tale om at et Msk. slet Intet formaaer, at det er idel Naade, det gjør det i en vis Forstand saa uendelig let at narre Gud, sig selv, Andre – frygtelige Alvor!

Just da Gud blev i Xsto den naadige Gud, da blev han ogsaa, om jeg saa tør sige, fornemmere end nogensinde. I det gl. T. er det dog mere som sad han og passede paa, ja, om jeg saa tør sige, han strider med Mskene om Sit, staaer paa sin Ret o: s: v:.. Da besluttede han at gjøre Alt – og nu bliver han uendelig fornemmere, han næsten ligesom inviterer Msk. til at narre sig: frygtelige Alvor. Det er med Gud som med et Msk, en Fader i Forhold til en forløren Søn. En tidlang gjør han Noget for ham. I al den Tid er han ikke saa fornem fjern; han bliver vred, han seer paa sin Ret

o: s: v: Da beslutter han at gjøre Alt, og nu bliver han uendelig fornem. Ved at gjøre Alt gjør han det muligt, at Sønnen kan ganske narre ham i en vis Forstand: frygtelige Alvor. Faderen kjævles ikke mere med Sønnen, skjender ikke – nei, han har gjort Alt, og fra det Øieblik indtræder som en uendelig Taushed. Den Gang Faderen kun gjorde Noget, var det ikke nær saa let at tage dette Noget forfængeligt, thi Faderen passede paa. Nu har han gjort Alt, gjort det saa uendelig let for Sønnen at tage Alt forfængeligt: frygtelige Alvor!

At gjøre Alt er derfor den meest critiske discrimen, et frygteligt enten–eller. Da Gud sendte Xstus til Verden, da gjorde han uendelig Alt, da frelste han Slægten, hver een Eneste – ja eller da opgav han den for evig, hver een Eneste.

I Xsto er Gud bragt til sit Yderste: den uendelige, uendelige Kjerlighed og Forbarmelse – ja eller i den Grad Strenghed, at han er saa frygtelig streng, at han ikke engang vil lade Dig det mærke indtilvidere, som naar Vreden tier og da just er paa sit Høieste.

Det Yderste er altid det Forfærdelige; selv den yderste Mildhed den har altid dette Forfærdelige: der er ingen yderligere.

#

NB22:160

#

Clara Raphael

er ikke saa meget, som man har bemærket, neutrius generis, som hun meget mere er et forjadsket communis generis.

NB22:161

#

Systemet

»gaaer frem med Nødvendighed«, heed det. Og see, saa kan det aldrig i noget eneste Øieblik komme saa meget som en halv Tomme videre end Tilværelsen er, der gaaer frem med Frihed.

Det var Snyderiet. Det var ligesom hvis en Skuespiller vilde sige: det er mig, som taler, det er mine Ord – og saa har han dog ikke eet eneste Ord at sige i samme Secund Souffleuren tier.

NB22:162

#

Eva blev skabt Manden til Selskab; den Hellig-Aand kaldes Trøsteren.

NB22:163

#

Poetice.

I en af de ældre Journaler (vistnok fra Begyndelsen af 49) findes poetice en Replik i Retning af at jeg, skjøndt vistnok ikke lidende af Blødtørst, kunde lade Journalister skyde ned

Fortsættelse poetice:

Ja, raser kun, reiser kun et Oprør mod mig, at jeg, om muligt, maatte blive ihjelslagen. Hvad bryder jeg mig derom. Men uendeligt beskjeftiger dette mig, at jeg falder for Journalister. Ja, skjøndt jeg antager, hvad Xstd. lærer, at vi skulle opstaae med forklarede Legemer – ja, jeg troer, jeg vil bede Gud, om jeg dog ikke paa mit forklarede Legeme maatte beholde en lille Rift til Minde om, at det var af Journalister jeg blev dræbt.

NB22:164

#

Det Digteriske, og mig selv.

Her er det igjen. Den Idee-Kamp, hvilken jeg repræsenterer, dog nogenlunde sættende den ind i Virkelighed og derfor dog med adskilligt Bryderie – hvis jeg vilde forvandle den til Digter-Værker, ligefrem dramatiske endog til at opføre paa Scenen: ja, Ingen, Ingen lever med mig der saaledes kunde gjøre Lykke og blive Øieblikkets Helt.

Men idet jeg holder igjen og gjør det dog noget til Virkelighed, skaber jeg mig idel Modstand, og volder mig selv mange Anfægtelser.

Dog det er mit Væsens Grændsestridigheder. Jeg er en Digter. Men jeg var længst lagt an til en religiøs Individualitet, længe før jeg blev Digter. Og det Faktum, hvorved jeg blev Digter, det var dog et ethisk Brud eller en teleologisk Suspension af det Ethiske. Og begge disse Dele bestemmer mig til at ville naae Noget ud over »Digteren«, medens jeg tillige lærer, ængsteligere og ængsteligere at vaage over, at der da intet Formasteligt ligger deri, hvad Gud nok ogsaa vil vaage over.

Og hver Gang saa et Afsnit i denne indre Grændsestrid er tilbagelagt, da vender potenseret tilbage, hvad der er Omqvædet ogsaa i Striden: at jeg aldrig noksom kan takke den Gud, der i uendelig Kjerlighed har gjort og gjør for mig saa uendelig meget mere end jeg nogensinde havde ventet, kunde eller turde have ventet. O, Salighed!

Og hvad der styrker mig til og giver mig Frimodighed til at have naaet en saadan Ueensartethed med det Almene-Msklige, som jeg har naaet, er just, at min Styrke er min Svaghed. Ved særlige Lidelser er jeg næsten fra Barndommen af sat udenfor det Almene-Msklige; jeg er ikke en vilkaarligt Experimenterende eller en dog maaskee kun dumdrigt Vovende, nei jeg er en Lidende, tvungen i Lidelser. Uden disse Lidelser havde jeg naturligviis længst været gift, vel ogsaa Embedsmand. Dog har disse mine Lidelser det Dialektiske, at det jo var muligt de kunde hæves. Maaskee vil det ogsaa naaes, og, haaber jeg, til den Tid, da jeg ikke mere har Raad til for egen Regning at opretholde en Forfatter-Existent; naaes det ikke, faaer jeg vel min Ordre. Imidlertid holder jeg Tiden hen, at jeg da ikke, ved, i utidig Angest for jordisk Velvære, for tidligt at gribe til skal forstyrre hvad Hensigter Styrelsen muligt kunde have med mig.

#

NB22:165

#

En yderste Trøst. For høit Anfægtede.

Har da kun Den en Gud og Fader, der har en naadig Gud og Fader; mon ikke ogsaa Den, ak der har en vred Gud og Fader – dog har en Gud og Fader? O, min Ven, er det saaledes fat med Dig, eller er det i

Anfægtelse saaledes fat med Dig, hold dog blot fast ved denne yderste Trøst, slip blot ikke Gud, og Du skal see det hjælper. Det ene Farlige er at slippe Gud; om saa hans Vrede skulde blive over Dig Dit hele Liv, det er ikke nær saa farligt.

Dog saa haardt anfægtes vistnok sjældent noget Msk.

#

NB22:166

#

Msklig Selvmodsigelse.

En bliver ved en Forbrydelse Digter, Virtuos (som det fE fortælles om Paganini) o: D: – han mærker slet ikke det Ethiske, at dette er en Umulighed. Ved uskyldig Lidelse kan man blive det uden Indsigelse af det Ethiske, men ikke ved Forbrydelse. Og dog maaskee han just mærker det Ethiske, maaskee er det just det Ethiskes straffende eller dømmende Uro, der gjør ham til en Digter, Virtuos o: D.

Men i ethvert Tilfælde er det ethisk en Umulighed. Det Ethiske maatte aflevere ham Angrende til det Religieuse til videre Befordring. Ethisk er det umuligt. Det er som hvis det Æsthetiske sagde til et Msk: Du er en fattig Djævel; der lever etsteds et Msk; hav Mod til at slaae ham ihjel, og Du er den rigeste af alle; og intet Msk. skal faae det at vide. Det Ethiske maatte sige: nei stop; i samme Øieblik Du har dræbt ham, maa Du melde Dig for Politiet betale Alt igjen, og saa lad Dig dømmes som Morder.

NB22:167

#

Gud som Fader – en msklig Fader

Ganske i samme Forstand som en jordisk Fader er Gud ikke Fader. Den jordiske Fader er bundet i Natur-Forholdet, han er Fader enten han vil eller ei; han har ved at gjøre sig til Fader gjort sig til Noget, der fanger ham.

Anderledes med Gud, thi han er kun Aand. Vil Du ikke være saaledes, at Gud kan være Din Fader, saa er

Gud heller ikke Din Fader, han kan ikke være det, han vil ei heller.

Men saa er der igjen en anden Forskjel. Thi dette er vel seet, at der var en jordisk Fader, som da hans forlorne Søn vendte tilbage angrende, forhærdede sig og ikke ville tilgive eller være Fader. Men dette hænder aldrig med Gud; saasnart Du oprigtigt vil, saa er Gud ogsaa Din Fader.

NB22:168

#

Existents-Proportioner.

N. N. holder et mesterligt, opløftende og henrivende Foredrag om Selvfornegtelse – og bliver til Løn derfor R af D. Mynster M. fornægter sig selv – og bliver til Løn derfor udleet og forhaanet.

Det er dog i Grunden uhyre Latterligt: en Mand holder et herligt Foredrag om Armod – og imidlertid gaaer under Foredraget Præstens Tavle om. Eller han holder et henrivende Foredrag om Armod, det er saa henrivende, at man finder det 100rd værd, som sendes ham og som han modtager.

NB22:169

#

Præster.

Naar man skulde tale meget nøiagtigt, kan man ikke sige, at Landet har 1000 Præster, men 1000 Præstekjoler.

Manden gaaer ikke op i det at være Præst, paa ingen Maade. Nei i Præstekjolen stikker der en Mand, som er heel forskjellig fra Præsten endog naar han har Præstekjolen paa.

Skjøndt jeg ellers er en Hader af Maskiner, saa kunde jeg virkelig ønske, at man inventerede en saadan Maskine, der kunde trækkes op til at holde disse henrivende og opløftende Prædikener. Saa kunde enhver Menighed faae en saadan Maskine. Saa undgik man idetmindste det Forargelige, thi at en Præke-Maskine ikke gjør efter hvad den selv siger, deri er intet Forargeligt.

[a] en Art Spilledaase, som blev at sætte op paa Prædikestolen, hvad i mine Tanker en Graver godt kunde betroes til^a; men skulde man finde det fornødent at der var Præster for at sætte Spilledaasen op, og for at gesticulere saa har jeg slet ikke noget derimod. Det kunde være moersomt at høre en Spilledaase sige: »om end Alle faldt fra, saa vil jeg dog bliveXstd. tro, denne milde Lære, der trøster og læger for alle Sorger, og giver Glæderne deres rette Smag. Det er min inderlige Overbeviisning o: s: v:« Og det var maaskee mere end moersomt, thi muligt man

paa den Maade bragtes til at blive opmærksom paa, hvad det dog egl. [er] at prædike ved at høre, at i den nuvedtagne Betydning af at prædike kunde ogsaa en Spilledaase prædike.

a og kunde man for at der ikke skulde savnes Gesticulationer lade Degnen ledsage Foredraget med Gestus og mellem hvert Moment snyde sin Næse og aftørre Sveden kort bære sig ad som han nok har seet Præsten bære sig ad

NB22:170

#

Abbed Isidorus

svarer paa Klagerne over Geistlighedens aftagende Anseelse, at det er Geistlighedens Verdsligheds Skyld og siger:

i gl. Dage frygtede derfor (fordi Geistligheden ikke var verdslig) Menigheden Præsten, nu frygter Præsten Menigheden.

cfr Neanders Chrysostomus 2^{den} Deel i Anmærkingen p. 99.

#

NB22:171

#

Ungdom – Erfaring.

Et ungt Msk. vilde raisonere omtrent saaledes: kunde jeg bevise, at fE. Prof. Martensens Existents er ideeløs, og derimod en jævn verdslig Stræben efter jordiske Goder: saa vilde de Mange forlade ham og han tabe al Anseelse.

Nei, unge Ven, der feiler Du. Just naar Dukunde bevise det, da vilde endnu Flere slutte sig til ham; thi det er dog egl. det man vil: jordisk Fordeel. Og Dit Beviis for at det hang saaledes sammen med Martensen, vilde gjøre de Mange opmærksomme, at der var Fare paafærde, at der gjordes Mine til at Ideen skulde til at revidere Existentserne, og saa vilde de slutte sig endnu fastere til Martensen; de vilde sige: det er af uhyre Vigtighed, at vi holde ham oppe, det er vor

egen Sag, og de vilde elske ham inderligere og varmere staae ham bi.

Men kunde Du bevise, at Prof.Martensens Existents var i Ideens Tjeneste, indviet til Opoffrelser, og ad den Vei ingen Profit at vinde: saa skal Du see, saa ville de Mange forlade ham.

NB22:172

#

Et Bestaaende

kan tvinge et Msk. til at stifte et Partie, skjøndt han oprindeligt slet ikke tilsigtede det.

Det var Tilfældet med Audius (Audianerne i 4^d Aarh.). Han angreb Geistlighedens Verdslighed. Men det Bestaaende søgte nu at faae ham stødt udenfor, og det lykkedes, han stiftede et Partie. Jeg seer deraf, hvad jeg selv rigeligt har erfaret, hvor vanskeligt det er, behændigt at anbringe Correctiver.

Bemærkningen om Audius har jeg læst i Neanders Chrysostomus i en af Anmærkningerne til de første 96 Pagina i andet Bind. Stedet er p. 100 lige i Slutningen af Anm: 1.

#

NB22:173

#

Tiden – og min Opgave.

1) Det er ikke en Tid, der trænger til en Reformator, men det er [en] indbildsk, opblæst, forvildet Tid, hvor alle og Enhver vil fuske i at være Reformator, og som derfor trænger til just lige det Modsatte af en Reformator en Betjent, der kan fortære opæde alle disse Reformatorer som Socrates aad Sophisterne. Det er ikke en Tid, hvor Misbrug af Regjering gjør en Reformation fornøden, men det er en Tid som skal lære at trænge til Regjering eller til at der regjeres.

[a] Vor Tid bilder sig ind at være reformatorisk. Men ved nærmere Eftersyn vil man see, at De, der ville reformere Kirken, slet ikke ere religieuse Individualiteter, men Politikere. Naar saa er, saa har da det Bestaaende mere Religieusitet. Faaer da disse Reformatorer Indpas, saa skulde der altsaa afstedkommes en Reformation, der ved mindre Religieusitet, ja ved minus Religieusitet – reformerer hvad der dog har nogen Religieusitet. Nei stop, siger derfor Styrelsen, her skal Intet blive af. I skal ikke have en Reformation, men I Reformatorer skal casseres, vises tilbage, gøres aabenbare som hvad I ere. Tænk Luther levende i dette Øieblik, han vilde sige: der maa gøres Alt

for at kvæle en saadan ugudelig og formastelig Opstand, der ovenikjøbet frækt vil kalde sig Reformation. Saa forskjelligt er det. Da Luther fremtraadte behøvedes en Reformation; og Luther havde ogsaa væsentlig mere Religiositet end det Bestaaende. Det blev Reformationen. Nu er Ondet, Sygdommen just, den Indbildskhed at en reen verdsliggjort Slægt vil - reformere - Kirken. Gudeligt forstaaet bliver Opgaven just at trænge dette Uvæsen tilbage, dette Uvæsen, der er den profaneste Efterabelse af og Forfængeliggjørelse af Luthers Reformation, saa langt fra at være Reformation, at det er al Religiositets Undergang - ved Hjælp af - rædsomme Nonsens! - en Reformation

2) Hvad jeg saa ofte har sagt: det Høieste og det Laveste har en vis Lighed med hinanden. Dette skal jeg lidt videre oplyse.

Det Høieste er ikke det ligefrem mskligt Normale. Tvertimod det Høieste er det Abnorme. Alle de religiøse Paradigmer ere saaledes kjendelige paa, at de have et Anstød mod det Ethiske. Eller for at tage et Exempel. Det at sætte Forargelsen - ja Intet er lettere, det kan enhver Laban og enhver Lømmel; og dog, dog just det Høieste er ogsaa det at sætte Forargelsen.

Rangforordningen er nu følgende.

A) Først kommer det Høieste, der er det Abnorme.

B) Saa kommer det retsindige redelige Msklige, der er en vis Relativitet.

C). Saa kommer Lømlerne, de falske Reformatorer o:
S: V:

B er nu aabenbart sandere end C; men B er igjen en Usandhed, naar den aldeles vil ignorere A.

Tag nu vore Forhold. Mynster repræsenterer B Han har afskyet og saa godt han kunde bekæmpet C. Deri er jeg enig med ham. Men han har glemt at indskærpe ell. dog antyde A, deri er jeg uenig med ham.

I Magsveier kan nu det Mynsterske gaae.

Men begynder Uroen forslaaer det ikke, A maa anbringes just for at kunne regjere.

Thi see, Tidens Vildfarelse er just en Fusken i det Reformatoriske. Dette er C. Hvorved kan nu dette C faae en vis Sandhed, om end tilløiet? Just ved at det tager sig A til Indtægt, og A er uheldigviis ikke antydet i det Mynsterske.

Skal man da under saadanne Omstændigheder faae

Magt med C, hvad er saa at gjøre? Man afskjære C
Communicationen med A, eller gjøre enhver
Forvexling af C og A umulig.

Dette skeer sandeligen ikke derved, at man paa
Mynstersk fortier A; thi just fordi man har fortiet A,
just derfor har C kunnet taget sig det til Indtægt, og
stille den Sætning, som i en høieste Forstand er
Sandhed: at det Høieste er det Abnorme.

Hvad gjør man da? Ja her min Taktik.

Jeg anbringer A digterisk, antydende: dette er os
Msker for høit, det er kun for de Udvalgte, de høit
Betroede. Saa holder jeg paa B. Og saa har jeg Magt
til at kunne rende C i Sænk.

Om de snildeste Statsmænd, om de meest forfarne
Kirkestyrere skulde dømme: de vilde sige: han har
truffet rigtigt. Og saa maa jeg finde mig [i] at leve her
i Kjøbenhavn som en latterlig Overdrivelse, maa for
egen Regning styre det Hele ud – og imidlertid sidder
Mynster paa Stads og regjerer – in absurdum; og
Embedsmændene see betænkelige paa mig.

Dog til en vis Grad forstaaer Mynster mig. Jeg har
ogsaa gjort Adskilligt for privat at forklare Mit. Men
Sagen er, han forstaaer tillige, at der ved dette falder
en indirecte Dom over hele Hans. Det gjør der ogsaa.

Og hvad der gjør min Stilling vanskeligere er: at hvad
jeg vil, det kan jeg ikke saaledes meddele, maaskee
paa Prent avertere Publikum. Nei, tak, jeg vil just, at
der skal regjeres. Men det er da atter Tidens
Forvirrethed, at Alt skal meddeles Publikum, ogsaa
det, at der skal regjeres – men saa er det jo umuligt
naar det er meddeelt Publikum. Altsaa jeg maa finde
mig i at have med Regjeringsmænd at gjøre, som egl.
ikke regjere; og jeg opretholder paa Kraft at der skal
regjeres, og til Løn blive Regjeringsmændene vrede
paa mig.

#